

6

เล่าเรื่อง
เมืองเชียงตุง
เมืองพะยาก
และเมืองเลน

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว

20.-

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

เอกสารประกอบสัมมนา

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงใหม่

เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพะเยาก และเมืองเมืองเลน
อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2552

กองบรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อัครพงษ์ คำคุณ สิตานัน รวีฤทธิ
สิริกาญจน์ รัตนเกตุ กิตสูณี วุฒิชานันท์ทุก
พวงค์ ทับสกุล ศรัศน์บุญ เจริญสุติกว

ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.
โทร. 0 2455 3932, 0 2455 3995

ร่วมจัดโดย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
สมาคมจดหมายเหตุสยาม
กระทรวงวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนครพนม
มูลนิธิซิเมนต์ไทย

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
The Foundation for The Promotion of Social Science
and Humanities Textbooks Project

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทร/โทรสาร 0 2433 8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok 10700
Tel./Fax. 0 2433 8713

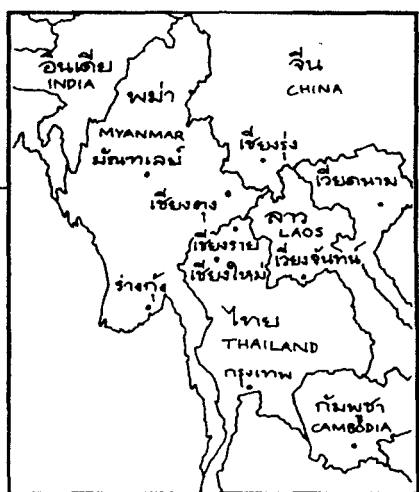
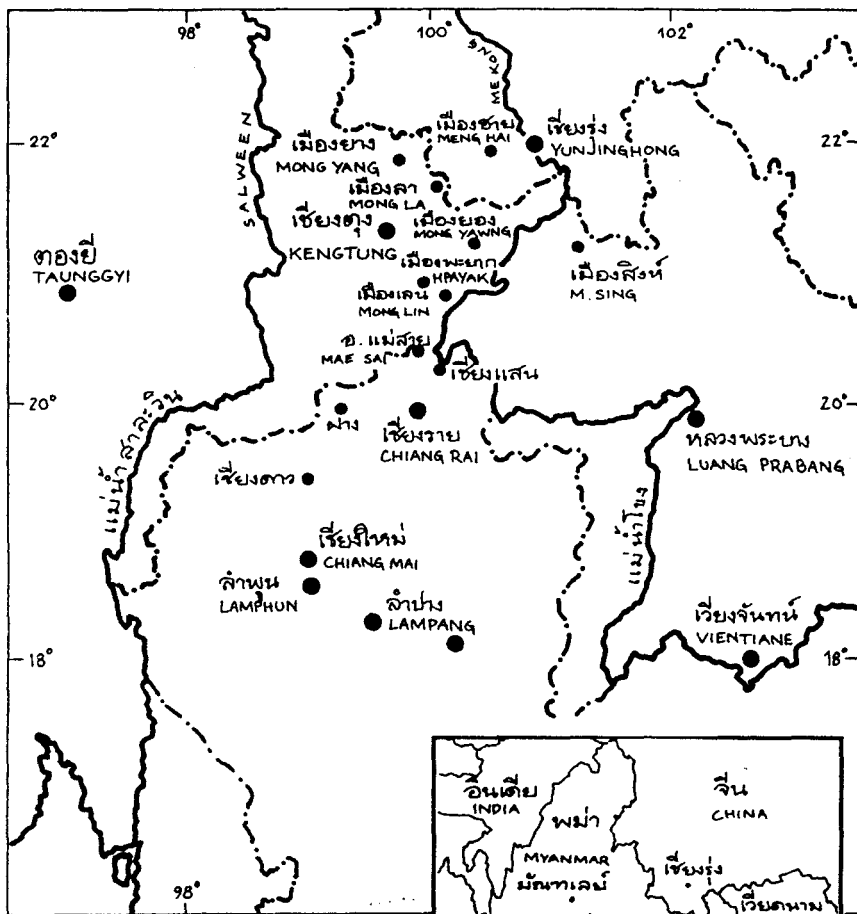
<http://www.textbooksproject.com>

**รายนามคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2552**

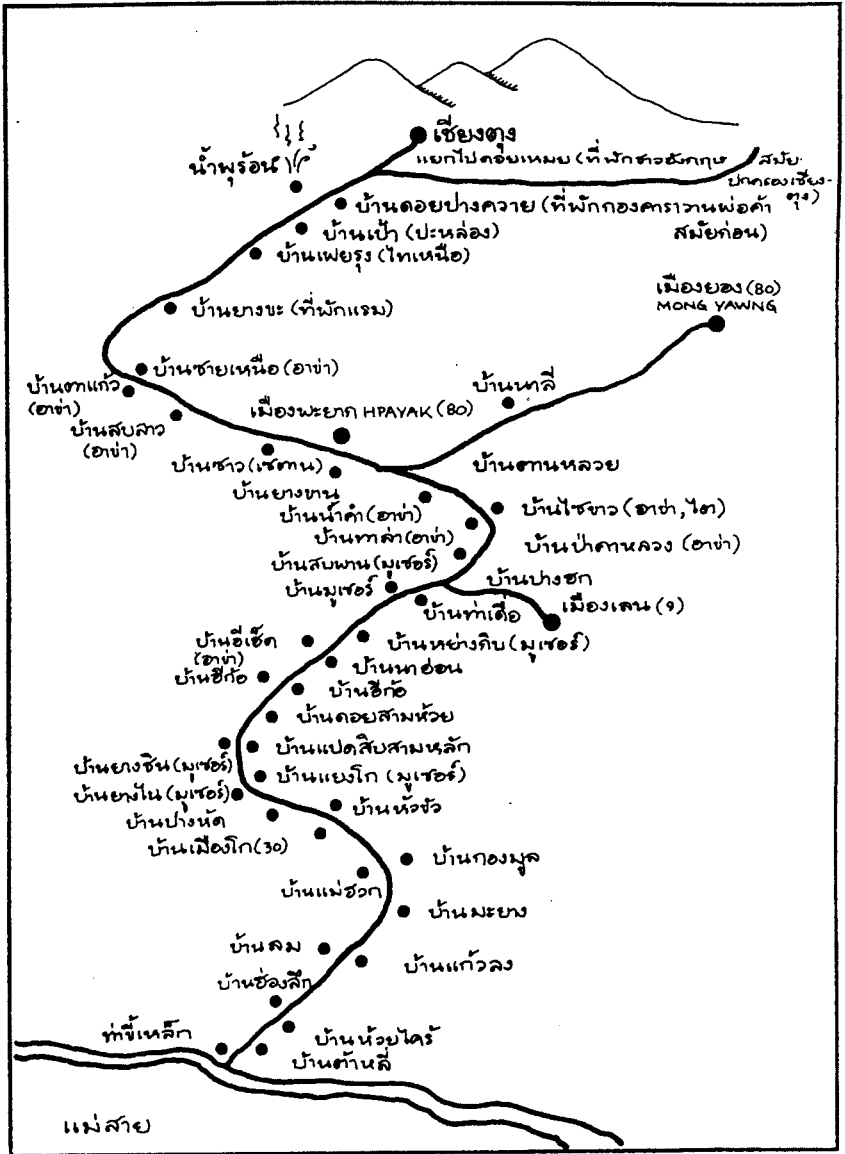
(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก)

นายเสน่ห์ จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกฤษมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ อภรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นายรังสรรค์ ชนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจริตชนารักษ์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรมีศรี	กรรมการ
นายวีระ สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์ ก้องกีรติ	กรรมการ
นายพิภพ อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวศุภลักษณ์ เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ แวงหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

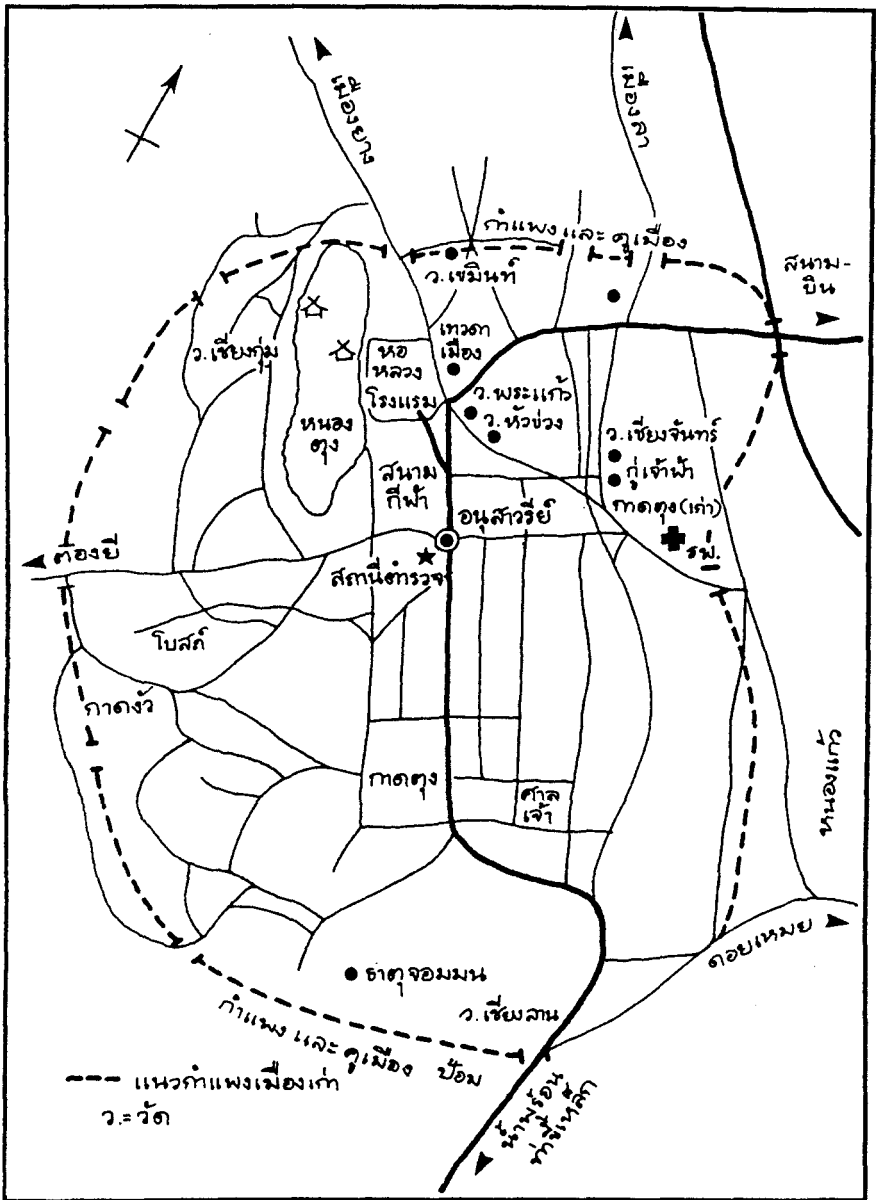
แผนที่ 1 แผนที่ที่ตั้งเมืองเชียงตุง

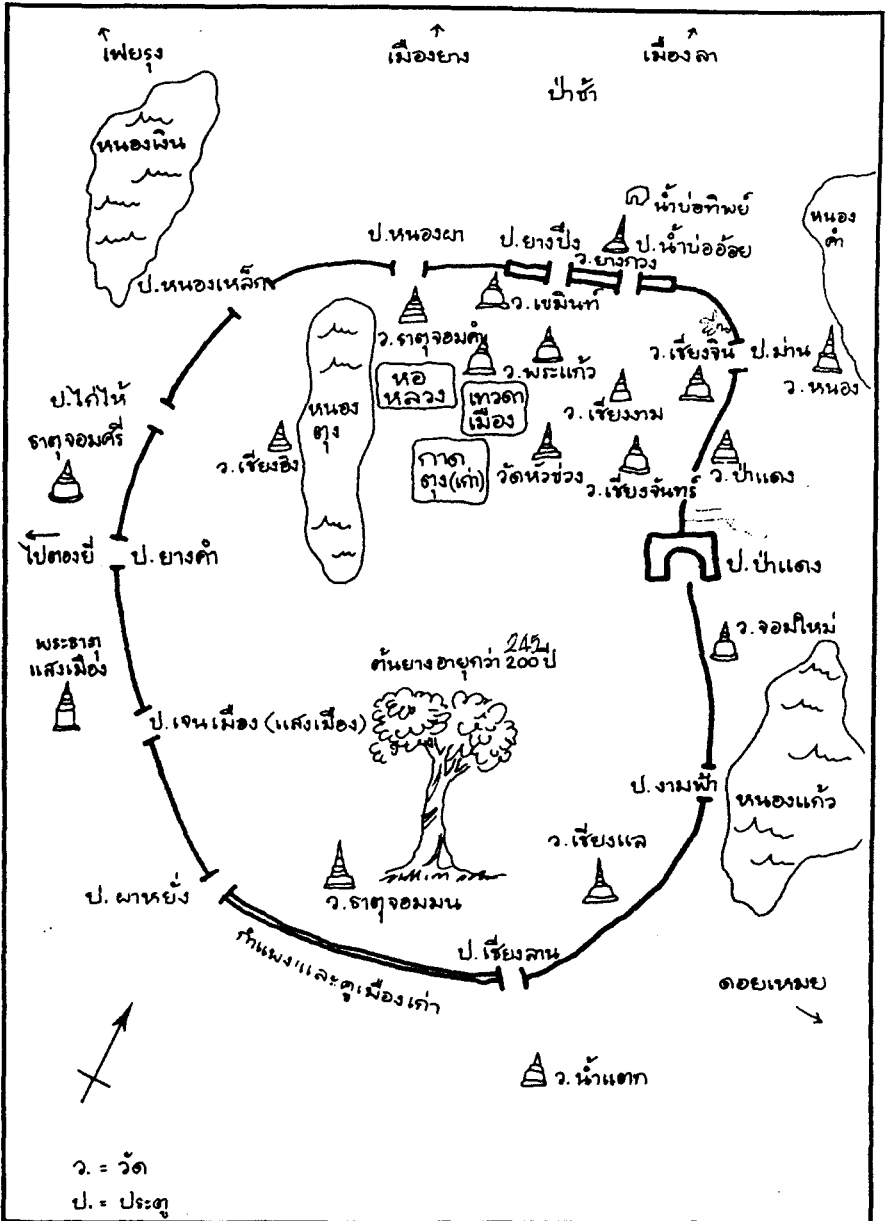
แผนที่ II รายชื่อหมู่บ้านตามรายการ จากท่าซึ้งเหล็กถึงเชียงตุง

แผนที่ III แผนผังเมืองเชียงตุง

แผนที่ IV แผนผังตำแหน่งกำแพงและประตูเมืองเชียงตุง

เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพะยาก และ เมืองเลน

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว

ความนำ

เมืองเชียงตุง เป็นเมืองสำคัญในรัฐชานประเทศพม่า หรือปัจจุบันเรียกว่า เมียนมา ตั้งอยู่ห่างจากชายแดนไทยด้านเหนือ ที่ด่านท่าซี้เหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 168 กม. เมืองนี้เป็นเมืองปิดมานานกว่า 30 ปี รัฐบาลพม่าประกาศเปิดเมืองเชียงตุงให้ชาวต่างประเทศเข้าไปได้เมื่อประมาณ 2 ปีมานี้เอง

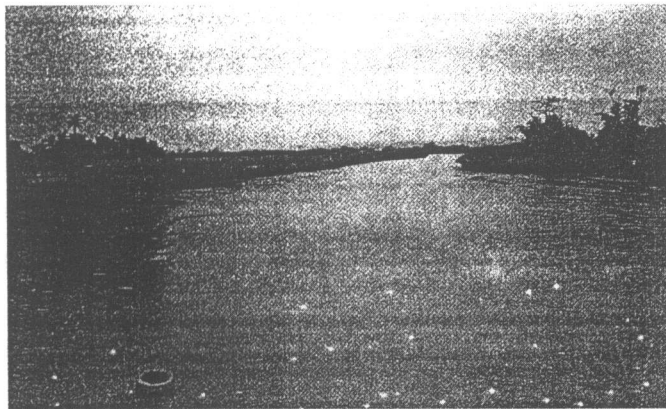
ด้วยเหตุนี้เมืองเชียงตุงจึงเป็นที่สนใจของผู้คนทั่วไป บางคนอาจจะเคยไปเที่ยวมาแล้วสมัยก่อนที่รัฐบาลปิดเมืองเชียงตุง และอยากจะกลับไปเห็นอีกสักครั้ง เมื่อสี่ห้าปีที่แล้ว วิถีไปเที่ยวเชียงตุงต้องอาศัยไปกับพระสงฆ์ไทยที่เดินทางไปประกอบศาสนกิจ หรือยอมเสี่ยงนั่งซ้อนท้ายจักรยานยนต์จากท่าซี้เหล็กไปถึงเชียงตุง สนนราคาไปกลับ ประมาณ 800-1000 บาท

เมื่อต้นมกราคมที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเดินทางไปเมืองเชียงตุงเป็นเวลา 2 วัน นับเป็นประสบการณ์ครั้งสำคัญในชีวิต จึงขอนำมาเล่าผ่านข้อเขียน ที่แม้ไม่อาจนับเป็นบทความวิชาการที่สมบูรณ์ หากแต่เป็นบันทึกหนึ่งถึงเมืองเชียงตุง ที่มีข้อมูลไม่มากนักในบ้านเรา

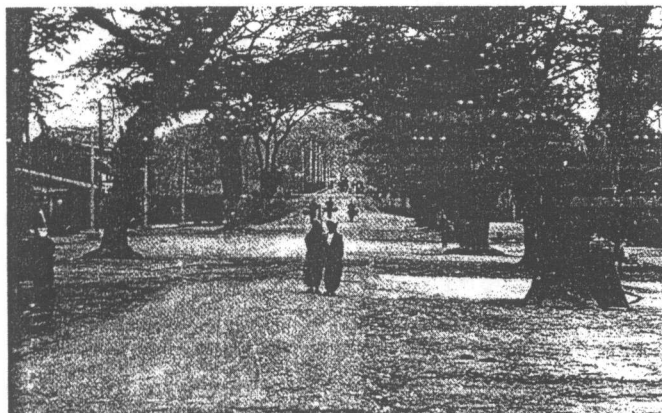
เชียงตุง : ชิน เมืองเขิน เมืองเขมรัฐ

เมืองเชียงตุง มีหลายชื่อได้แก่ เมืองชิน หรือ เมืองเขิน เมืองเขมรัฐ มีคำอธิบายที่มาของชื่อไว้ในตำนานหลายเล่ม

เมืองชิน หรือ เมืองเขิน ในดงครีส์พื้นเมืองเชียงตุง ฉบับของอาจารย์ ไกรศรี นิรมานเหมินท์ คัดลอกจากเมืองเชียงรุ่งโดย คุณหลี่ พู อี้ ซึ่งอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่เมือง

น้ำขึ้น ทางไปหาด
ดอยโหลง

ทางไปเชียงตุง
บ้านท่าเดื่อ
แยกไปเมืองเลน

ไทเขิน

ไทเป ได้หัววัน เขียนลงกระดาษสมุดด้วย อักษรไทยวน อธิบายว่า

ในสมัยพญามังรายได้รับชนะเมืองเชียงตุงจากพวกลัวะ พระองค์ได้มอบหมายให้น้ำ
ตุ่มน้ำนานเป็นหัวหน้า พาไพรพลเมืองจากเมืองเชียงแสนและเมืองเชียงรายอพยพมาตั้ง
ถิ่นฐานที่เชียงตุง ชาวเมืองทั้งสองอพยพไปแล้วไม่ชอบอยู่เชียงตุง ได้อพยพหลบหนีกลับมา
เชียงแสนเชียงราย พญามังรายทรงให้กลับไปอีก ไพร่เมืองเหล่านี้ก็หนีลงมาอีก เมืองนี้จึง
ได้ชื่อว่า เมืองชิน (ชิน - กลับคืน) (ตำนานตุงครลี 2531 : 57)

เมืองชิน ยังอาจหมายถึง เมืองที่มีแม่น้ำไหลขึ้นไปทิศเหนือ ซึ่งผิดธรรมชาติที่แม่น้ำ
โดยทั่วไปมักจะไหลจากทิศเหนือไปทิศใต้ แต่แม่น้ำนี้ไหลขึ้นเหนือจึงเรียกว่า แม่น้ำชิน
คนที่อาศัยอยู่บนฝั่งน้ำนี้ เรียกว่า ไทชิน (สัมภาษณ์ลุ่มส่วย บ้านเชียงจันทร์ เชียงตุง)

อีกตำนานจากประวัติพญาเจือง กล่าวว่า พระยาลวจิงคราชมียุทธชื่อเจ้าลาวคำตอบ
ปกครองเมืองมัว เชียงของ เจ้าลาวคำตอบให้บุตรชื่อเขมราช นำบ่าวจำนวน 70 คนไป
สร้างเมืองเชียงตุง บ่าวที่ไปสร้างเมืองตายไป 1 คน ยังเงินอยู่ (เหลืออยู่) 69 คน เมืองนี้จึงได้
ชื่อว่า 'เมืองเงิน' (พระเทพวิสุทธิเมธี 2536 : 49)

ส่วนคำว่า 'เขมรัฐ' นั้น สันนิษฐานกันหลายประเด็น บางท่านบอกว่า มาจากชื่อ
เจ้าบุญนำ เจ้าเมืองเชียงตุง ปกครองเมืองเมื่อประมาณ พ.ศ. 2103 เวลานั้นพระเจ้าแผ่นดิน
พม่าคือ บุเรงนอง ได้พระราชทานนามใหม่ให้ เจ้าบุญนำว่า 'รัตนภูมิรัตนินทรา เขมาธิบดิ
ราชา' หมายความว่า เป็นเจ้าผู้ครองนครเขมรัฐพระองค์แรก หรืออาจจะมาจากชื่อที่เนื่องมา
จากเดิมนั้น เมืองเชียงตุงมีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุมมาก ใครไปครองเมืองก็อยู่ไม่ได้นาน จึงต้อง
เอาเมืองถวายสงฆ์ พระสงฆ์ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น 'เขมรัฐ' (บ.บุญคำ 2499 : 5-8)

เมืองเชียงตุง : เมืองนามจันทร์

ทุกตำนานยังกล่าวตรงกันว่า เมืองเชียงตุง ได้ชื่อมาจากชื่อของฤาษี 'ตุงครลี' ใน
ตำนานตุงครลีพื้นเมืองเชียงตุงตามที่อ้างถึงข้างต้น เล่าว่า

เดิมสถานที่สร้างเมืองเชียงตุงมีบ้านเมืองแล้ว ชื่อว่า จันทคาม มีเจ้าเมืองปกครอง
บ้านเมืองสืบมาหลายสมัย ในสมัยหนึ่งเจ้าเมืองสิ้นพระชนม์ไม่มีเจ้าเมืองปกครอง ประชาชน
กำลังจะเลือกหาคนมาเป็นเจ้าเมือง เวลานั้นมีโคบาลคนหนึ่งเลี้ยงวัวอยู่เมืองพาราณสี โคบาล
ได้ให้ทานข้าวแกก่าฝูงหนึ่งทุกวัน หัวหน้าก่าฝูงนี้ได้ยินว่าเจ้าเมืองจันทคามสิ้นพระชนม์และ
หาเจ้าเมืองไม่ได้ จึงคิดว่าโคบาลผู้นี้มีคุณกับฝูงก่าควรีได้ตอบแทน จึงมาถามโคบาลว่าท่าน
อยากเป็นเจ้าเมืองไหม เราจะตอบแทนท่าน โคบาลก็ตอบว่าอยากเป็นเจ้าเมือง กากี้เล่าว่า
จะช่วยให้โคบาลได้เป็นเจ้าเมือง โดยกาได้ขอซื้อแลกเปลี่ยนว่าโคบาลต้องให้อาหารแก่พวกตน

เป็นควายปีละ 1 ตัว โคบาลก็รับปากและกล่าวว่าจะให้ควายแก่กว่าวันละ 10 ตัวก็ได้ กาจจึงตกลงให้โคบาลทำกรงไม้ไผ่ แล้วให้โคบาลเข้าไปนั่งในกรงไม้ไผ่ ฝูงกามีहारยตัวได้คาบกรงไม้ไผ่ไปวางไว้ในปราสาทของเจ้าเมืองจันทคาม ชาวเมืองก็ยอมรับในบุญบารมีของโคบาลและราชาภิเษกเป็นเจ้าเมืองจันทคาม

เมื่อเป็นเจ้าเมืองแล้วหลายปีผ่านไป โคบาลก็ลืมนัญญาที่ให้ไว้แก่กาฝูงนี้ บางปีก็ไม่ได้ให้ควายแก่กา บางปีก็ให้กาได้กิน กาฝูงนี้จึงโกรธโคบาล จำฝูงของกาจจึงมาพบโคบาลและกล่าวว่ายังมีเมืองที่กว้างใหญ่สุดสยายอยู่อีกเมืองหนึ่ง ท่านอยากจะย้ายไปเป็นเมืองใหม่นี้หรือไม่ ด้วยความโลภโคบาลก็ตกลงจะย้ายไปกินเมืองที่ใหญ่กว่า โดยกาสั่งให้ทำกรงไม้เช่นเดิม และฝูงกาก็มาช่วยกันยกเอากรงจากเมืองจันทคามไปไว้ที่เกาะแห่งหนึ่งกลางมหาสมุทร แล้วกล่าวว่า ‘กินข้าวแล้วลืมตอเพียง กินเมืองแล้วลืมตอทั้งหลายอันเป็นกาแลเมืองจันทคามนี้จะพังทะลายกลายเป็นหนองน้ำ และต่อไปภายหน้าจะกลับมาเป็นเมืองอีกครั้งหนึ่ง แต่จะเป็นเมืองที่เป็น ‘นามจันทร์’ เจ้าเมืององค์ใดมาปกครองมีมิตรสหายคู่ข้าให้เป็นใหญ่แล้วละทั้งลืมนบุญคุณสหายไม่รักษาสัญญาเหมือนท่าน เมืองนี้ก็จะมีเจริญรุ่งเรืองและจะมีเหตุให้พลัดพรากจากสมบัติตั้งเช่นที่ท่านเป็นอยู่นี้เพราะท่านหาคำสั่งไม่ได้’

แล้วฝูงกาทั้งหมดบินกลับเมืองจันทคามทั้งให้โคบาลเผ่าเกาะนั้นแต่เพียงผู้เดียว เมืองจันทคามซึ่งต่อมาจะเป็นเมืองเชียงตุงจึงถูกคำสาปของกาให้เป็นเมืองนามจันทร์ตั้งแต่นั้นมา

ส่วนเมืองจันทคามนั้นเกิดฝนตกลงมา 7 วัน 7 คืนท่วมเมือง ชาวเมืองได้หนีออกไปอยู่ตามภูเขา เมืองจึงจมน้ำกลายเป็นหนองน้ำใหญ่ไปในที่สุด ฝ่ายโคบาลนั้นก็มิจัดผูกพันหาเมืองจันทคาม เมื่อสิ้นชีวิตก็กลับมาเมืองจันทคาม เห็นเป็นหนองน้ำจึงไปเกิดในท้องปู เกิดมาเป็นปูใหญ่สี่เหลี่ยมและได้เป็นพระยาปูในหนองเมืองจันทคามนั้น

ในสมัยนั้น พระพุทธเจ้าพร้อมกับพระสาวกได้เสด็จมาบริเวณหนองน้ำเมืองจันทคาม ได้ทรงพยากรณ์ว่าต่อไปภายหน้าจะมีราชาบุตรของเจ้าฟ้าเมืองว่อง (จีน-ผู้เขียน) จะมาระบายน้ำออกจากหนองใหญ่นี้ให้กลับคืนเป็นบ้านเป็นเมือง พระพุทธศาสนาจะมาประดิษฐานที่เมืองนี้ ซึ่งต่อมามีฤาษีชื่อตุงครสี ได้มาใช้ไม้เท้าระบายน้ำออกจากหนอง โดยระบายน้ำออกไปทางทิศเหนือให้ลงแม่น้ำชิน น้ำแห่งจึงสร้างเป็นเมือง ให้ชื่อตามนามของฤาษีว่า ‘เชียงตุง’ (2531 : 1-25)

ตำนานและชาวเมืองเชื่อว่า เมืองเชียงตุงนี้เป็นเมืองนามจันทร์ ดังปรากฏข้อความในตำนานต่างๆ ดังนี้ ‘...อันต้นเมืองจันทคามนั้น พายหลังจักชื่อว่าเมืองนามจันชะแล ...’ (ตุงครสีพื้นเมืองเชียงตุง 2531 : 9)

พงศาวดารเมืองเชียงตุง เขียนว่า

‘...เมืองเชียงตุงขึ้นนี้ เป็นเมืองนามจันท์ แม่น้ำไหลไปทางเหนือเป็นนามตัวผู้ (เพศชาย) ควรให้ผู้หญิงกินเมือง ถ้าหากให้ผู้ชายกินเมืองต้องตั้งเสาเงินเมืองเสนาขึ้นห้าร้อยนา ตั้งชื่อเมืองทั้งสี่ กับเสาไม้ทองเล่มหนึ่ง’ (2533 : 33)

พิบสารเรื่อง ‘พิธีแกนกลอง เมืองเชียงตุง’ ต้นฉบับของวัดจอมคำ เขียนด้วยอักษรธรรมว่า

‘...เมืองเชียงตุงนี้เป็นนามจันท์ ควรดีเอารูปราหูกับพระจันทร์ไปบริกรรมบูชาที่แม่น้ำหนพายัพ...’ (พิบสารประเพณีแกนกลอง วัดจอมคำ 2536 : 3)

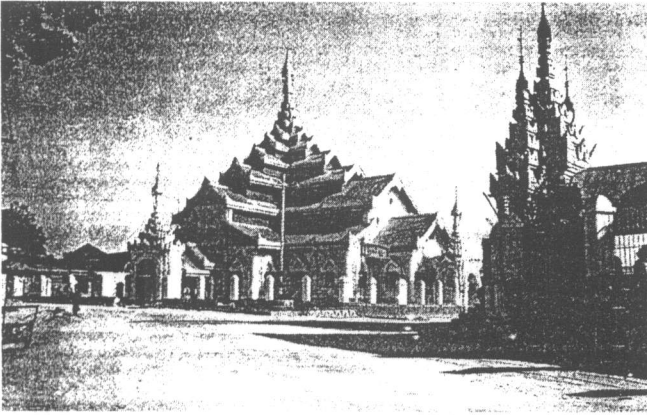
เมือง ‘นามจันท์’ หมายความว่าอย่างไร ข้าพเจ้าได้สอบถามท่านผู้รู้ในเมืองเชียงตุงหลายท่าน แต่ไม่ได้คำตอบที่ชัดเจน เมื่อกลับมาอ่านตำนานตุงครสีจึงทราบว่าเมืองนามจันท์น่าจะหมายความว่า เป็นเมืองที่เจ้าเมืองจะต้องพลัดพราจากเมืองไป และจะได้กลับมาปกครองเป็นครั้งที่สองดังปรากฏในเรื่องโคบาล เจ้าเมืองเมืองจันทคามสิ้นพระชนม์แล้วเกิดเป็นปู และได้กลับมาเป็นพระยาแก่ปู่ทั้งหลายที่หนองน้ำเมืองจันทคามแห่งนี้อีกครั้งหนึ่ง ตามคำสาปของกา ดังความว่า

‘...ปู่ทั้งหลายคำสาปมุตติเปนพญาปู จึงได้เรียกชื่อว่าเปนพญาปูเพื่ออันแล นิมิตเมืองนี้จึงได้ชื่อว่าเมิงนามจันเพื่ออันแล เหตุว่าได้อยูเมิงสองเทือแล...’ (ตุงครสีพื้นเมืองเชียงตุง 2531 : 77)

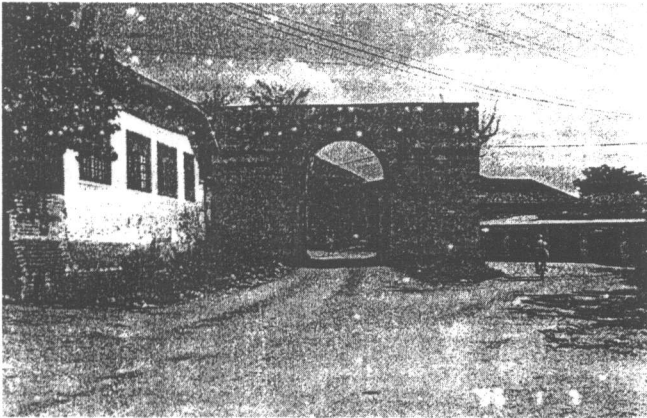
ดังนั้นผู้ที่จะมาปกครองหรือเป็นเจ้าของเมืองเชียงตุงและชาวเชียงตุงมีความเชื่อว่าเมืองเชียงตุงเป็นเมืองนามจันท์ เจ้าเมืองจะต้องพลัดพราจากเมืองไปด้วยเหตุต่างๆ เพื่อแก้เคล็ดในเรื่องนี้เจ้าเมืองที่จะมาปกครองเมืองเชียงตุงทำพิธีมอบถวายเมืองแต่คณะสงฆ์ก่อนให้คณะสงฆ์มีฐานะเป็นเจ้าเมืองเชียงตุงระยะหนึ่ง อาจจะวันเดียวหรือหลายวันก็ได้ แล้วจึงถวายแต่พระสงฆ์จำนวน ‘เงินหนึ่งหมื่น คำ(ทองคำ)หนึ่งพัน’ แลกเอาเมืองกลับคืนมา โดยถือว่าเจ้าเมืองได้ปกครองเมืองเชียงตุงแล้วสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อได้รับการแต่งตั้ง ครั้งที่สองภายหลังจากได้รับคืนจากคณะสงฆ์

พญาผายเจ้าเมืองเชียงใหม่ได้แต่งตั้งเจ้าเจ็ดพันดู ราชบุตรไปปกครองเมืองเชียงตุง พญาผายได้ถวายเมืองเชียงตุงแต่คณะสงฆ์ที่วัดสิริเชียงพระ (วัดพระสิงห์ เชียงใหม่) แล้วพระราชทานเงินหนึ่งหมื่น และทองคำหนึ่งพันแต่พระสงฆ์เพื่อขอบูชาบ้านเมืองคืนมาขอให้เจ้าเจ็ดพันดู ความว่า

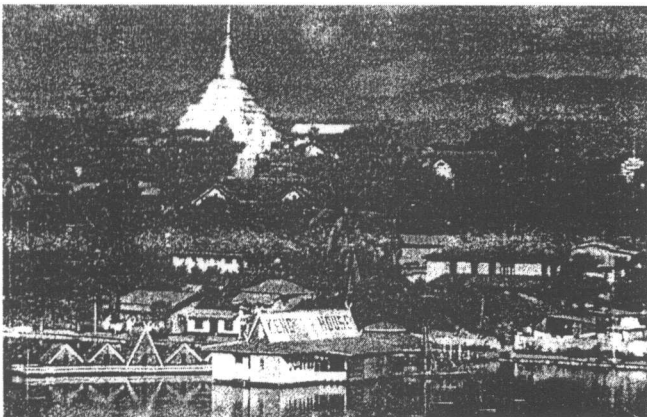
‘ศักราชได้ 701 ตัว (พ.ศ. 1882) พระยาผายที่อุลुकผู้ชื้ออ้ายเจ็ดพันดูไปกินเมืองเขิน สงมหาเถรเจ้าไปกับ 4 ตน ตนหนึ่งชื้อหงส์วางดิเถร ตน 1 ชื้อ สิธิปุญญเถร ตน 1 ชื้อ

วัดพระเจ้าหลวง

ประตูป่าแดง

พระธาตุจอมคำมอง
จากหนองตุง

นันทเถร ตน 1 ชื่อพุทธโฆสเถร ขึ้นไปเป็นเทวดาเมืองเขิน ท้าวทานเมืองเขินแก่สังฆะ เป็นเมืองพระเมืองสังฆะทั้งมวล มี 755 วนา หยาดน้ำตกแผ่นดินในวัดลีเชียงกลางเวียง ท้าวลูกท้าวเป็นพระยา คันรอดเมืองท้าวพูซากินเมืองเงินหมื่นคำพันตัดไว้แล้ว ...' (ตำนานมูลศาสนา วัดป่าแดง 2519 : 6)

ต่อมาในสมัยของเจ้ารามหมื่น เจ้าเมืองเชียงตุงลำดับที่ 20 ในปี พ.ศ. 2225 เกิดแผ่นดินไหวลิบครั้งในเวลาใกล้เคียงกัน บ้านเรือนวัดวาอารามในเมืองได้รับความเสียหาย ผู้คนล้มตายจำนวนมาก เจ้าเมืองบัญชาให้ทำบุญใหญ่และได้ถวายเมืองเชียงตุงแด่คณะสงฆ์ทั้งสองคณะคือ คณะป่าแดงและคณะยางวง ครบ 7 วันจึงบูชาเอาเมืองกลับคืนมา (พงศาวดารเมืองเชียงตุง 2533 : 54)

เมืองเชียงตุง : สามจอม เก้าหนอง สิบสองประตู

มีปริศนาคำทายว่าเมืองอะโรเอ่ยมี 'สามจอม เก้าหนอง สิบสองประตู'

คำตอบคือ เมืองเชียงตุง

'สามจอม' จอม หมายถึง ยอดที่โผล่จากน้ำ หรือ เนินเขา ในเชียงตุง จอมแห่งแรกที่ไม่ชม คือ 'จอมมน' ซึ่งปัจจุบันมีวัดพระธาตุจอมมนตั้งอยู่บนเนินเขาข้างหนองตุง วัดนี้เป็นวัดที่สร้างตามศิลปพื้นบ้าน มีบันไดทอดขึ้นไปจากเชิงเขา บนจอมมนมีพระธาตุสององค์ตั้งอยู่ กว้างติดกับบริเวณวัดสูงหลายเมตร เป็นกำแพงสองชั้น มีคูเมืองคันระหว่งกำแพงด้านนอกกับด้านใน บนกำแพงมีหลุมหลบภัยของทหารสมัยสงครามโลกครั้งที่สองตลอดแนวหลายหลุม และเชื่อว่า มีป้อมบนกำแพงด้วย เพราะนักศึกษาศึกษาผู้เป็นคนหนึ่ง ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยนาโงยา พบชิ้นส่วนดินเผาชิ้นเล็กๆ สองชิ้นบนดินที่แนวกำแพง คุณแซมชาติ นักโบราณคดี หน่วยศิลปากรที่ 4 ตรวจพบว่า เป็นกระเบื้องมุงหลังคาของป้อมบนกำแพง ข้าพเจ้าไปเห็นครั้งนี้ก็คิดว่าเป็นไปได้ว่า บนกำแพงนี้เคยมีป้อมมาก่อน และคงเสื่อมสภาพไปแล้ว

กำแพงเมืองเชียงตุงมีลักษณะเกือบกลม ไม่ใช่สี่เหลี่ยมอย่างเมืองเชียงใหม่ กำแพงด้านตะวันออกตั้งแต่ประตูป่าแดงถึงประตูงามฟ้าถูกทำลายไป และมีบ้านเรือนปลูกตลอดแนว และที่ 'ประตูเจมเมือง' ด้านตะวันตกเฉียงใต้มีบ้านคนตั้งอยู่บนแนวกำแพง ในอนาคตอาจจะมีสภาพเหมือนกำแพงดินเมืองเชียงใหม่ น่าจะเริ่มวางแผนอนุรักษ์ไว้แต่เนิ่นๆ ก่อนที่จะสายเกินแก้

ต่อจากจอมมน คณะของเราไปดู 'จอมคำ' หรือ 'จอมทอง' มีพระธาตุจอมคำตั้งอยู่บนเนินมองเห็นชัดเจนจากฝั่งตรงกันข้ามหนองตุง วัดจอมคำเป็นวัดสำคัญวัดหนึ่ง

โบราณวัตถุสถานในวัดล้วนสร้างขึ้นอย่างวิจิตรบรรจง ส่วน 'จอมสัก' คณะของเราไม่ได้ไปชม เพราะมีเวลาจำกัด

สรุปว่าจอมเป็นบริเวณที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง หรือเป็นส่วนที่ไหลพ้นน้ำออกมาในสมัยที่เมืองเชียงตุงยังเป็นหนองน้ำ

เมื่อเห็นจอมแล้ว ก็มาพิจารณาหนองน้ำ พบว่าตำนานอธิบายว่า เมื่อครั้งศรีระบายน้ำออกจากเมืองนั้น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา น้ำที่ระบายออกจึงค้างเป็นแห่งๆ ในเมือง กลายเป็นหนอง เล็กบ้างใหญ่บ้าง จำนวน 9 หนอง ได้แก่ หนองตุง หนองเย หนองยาง หนองท่าช้าง หนองแก้ว หนองไค้ หนองป่อง หนองผา และ หนองเข้ ปัจจุบันดินเงินเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน เหลือเพียง 2 หนองที่มีสภาพเป็นหนองน้ำ คือ หนองตุง และ หนองยาง (สัมภาษณ์ ฐึ้นนวล วัดจอมคำ) หนองเหล่านี้คงใช้เป็นแหล่งน้ำในเมืองเชียงตุงมาก่อน

ส่วนประตูเมืองเชียงตุงนั้น มีทั้งหมด 12 ประตู คณะของเราอยากเห็นประตูเมืองทั้งหมด ได้ขอให้ลุงส่วยผู้นำเราเที่ยวเมืองเชียงตุงช่วยพาคณะของเราไปดูประตูเมือง เริ่มจากกำแพงเมืองที่จอมมกก่อน หลังจากนั้นคณะของเราก็ตระเวนดูประตูต่างๆเท่าที่เวลาจะอำนวยให้ทั้งหมดรวม 8 ประตู บางแห่งเราได้ลงสำรวจแนวกำแพงเมืองไปด้วย ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่กำแพงเมืองยังมีให้เราเห็นเด่นชัด ไม่มีบ้านคนปลูกรุกกล้ำมากเหมือนกำแพงเมืองเชียงใหม่ แต่ยังคงสภาพเป็นกำแพง บนกำแพงสามารถมองเห็นเมืองเกือบหมดทั้งเมือง การพัฒนาแบบไร้แผนเช่นบ้านเมืองของเราทำได้ทำลายโบราณสถานที่มีคุณค่าไปมาก

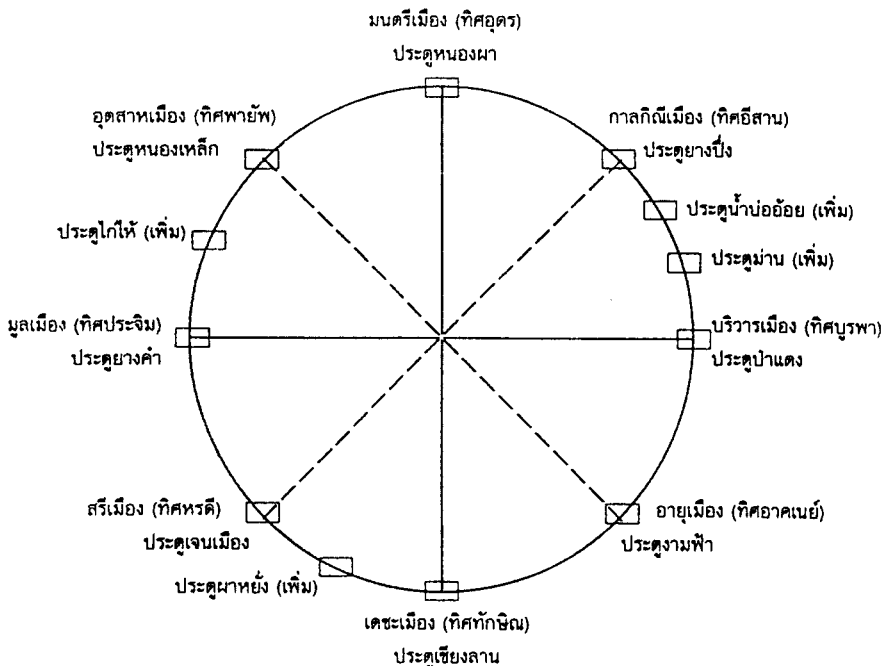
กำแพงและประตูเมืองเชียงตุงคงจะมีการบูรณะหลายครั้ง ในสมัยของเจ้าสาม (พระยากองรัตนเกรี) พ.ศ. 1973 บัญชาให้เผาอิฐก่อกำแพง ป้อมและคูเมือง และได้มีการบูรณะกำแพงและประตูเมืองอีกครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์ ตรงกับสมัยเจ้ามหาชนาน พ.ศ. 2357 บัญชาให้เผาอิฐก่อกำแพงและป้อม ส่วนประตูเมืองก่อด้วยหิน (พงศาวดารเมืองเชียงตุง 2533 : 38, 61)

อดสงสัยไม่ได้ว่า ทำไมคนโบราณที่เมืองเชียงตุงจึงสร้างประตูเมืองมากมายเช่นนี้จะทำให้ไม่ปลอดภัยในยามเกิดศึกสงครามหรือ ข้าพเจ้าคิดในใจว่า ภายในสองวันที่อยู่ที่เชียงตุงอาจจะได้คำอธิบายเรื่องนี้ แต่สองวันผ่านไปก็ไม่ได้รับคำตอบ คนโบราณคงมีเหตุผลเพียงแต่เราไม่เข้าใจความคิดหรือภูมิปัญญาสมัยนั้น

ต่อมา ข้าพเจ้าอ่านตำนานอีกครั้งหนึ่งและพบคำอธิบายเรื่องประตูเมืองว่า เมื่อฤๅษีได้ระบายน้ำออกจากหนองแล้ว ได้บัญชาให้สร้างเมือง โดยให้สร้างประตูเมืองตามทักษาของเมือง ทิศทั้ง 4 ทิศ และทิศเฉียงอีก 4 ทิศ รวม 8 ทิศ ได้แก่ บริวารเมือง อายุเมือง เดช

เมือง ศรีเมือง มูลเมือง อุตสาหกรรมเมือง มนตรีเมือง และกาลกนิเมือง ดังความว่า

‘...ทวาร คดี มีคคา คดี ทวารัศรัฏฐ คีว่าปดูเมือง มีคควาวิถียรัฏฐ อันว่าหนทางคดี
 บุพพทิส อันว่าทิสสวนออกคดี ค้เปนบริวานเมือง ค้ควรรชะแลแต่งปดูเมืองแลหน
 ทางเมืองแล อาคณเยทิส อันว่าทิสหนอาคณคีว่าวันออกแจ้งได้ ค้เปนอายุเมือง
 ค้ควรรแต่งปดูเมืองแลหนทางเมืองแล ทักซิมหนได้ ค้หากควรรแต่งปดูเมืองแลค้
 หากเปนเตชะเมืองแล หรดฎิทิส อันว่าหนหรดค้เปนสรีเมืองแล คีว่าหนได้แจ้งวัน
 ตก ค้ควรรแต่งเปนปดูเมืองแลหุรทางเมืองแล ปจิมทิสคีว่าทิสหนวันตกค้เปนมูล
 เมืองแล ค้ควรรแปงปดูแลหนทางเมืองแล พัยทิส ค้เปนอุสสทเมืองแล อุดตทิส
 ค้เปนมุดรีเมืองแล อีสานทิสสภาเคค้เปนการกนิเมืองแล...’ (ตุงครสิพื้นเมือง
 เชียงตุง 2531 : 23-24)

ประตูเมืองเชียงตุงจึงสร้างขึ้นตามทิศทั้ง 8 และทิศเบื้องบนเป็นที่สถิตย์ของท้าว
 จตุโลกบาลทั้ง 4 และเทวदारักษาเมืองเชียงตุง ความเชื่อเรื่องนี้ตรงกับความเชื่อเรื่องทิศทั้ง
 แปดในการสร้างวัดของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องระบบจักรวาลของชาวเชียงใหม่
 โดยมีเจดีย์หลวงเป็นศูนย์กลางของจักรวาล มีวัดอีก 8 วัดเป็นบริวารเปรียบประดุจดาวน้อย

ใหญ่ตั้งอยู่รายรอบ (สรัสวดี อ๋องสกุล 2536 : 1)

ประตูเมืองทั้ง 12 ประตูทั้ง 8 ทิศ มีดังนี้

ทิศตะวันออก - ประตูป่าแดง - บวรารเมือง

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ - ประตูงามฟ้า - อายุเมือง

ทิศใต้ - ประตูเชียงลาน - เดชเมือง

ทิศตะวันตกเฉียงใต้ - ประตูเจนเมือง (ประตูแสงเมือง) - ศรีเมือง

ทิศตะวันตก - ประตูยางคำ - มูลเมือง

ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ - ประตูหนองเหล็ก - อุตสาหกรรมเมือง

ทิศด้านเหนือ - ประตูหนองผา - มนตรีเมือง

ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ - ประตูยางบึง - กาลกนิเมือง

กล่าวได้ว่าเมืองเชียงตุงสร้างประตูเมืองตามคติความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางของเมือง โดยมีใจเมืองเป็นศูนย์กลางของเมือง ส่วนประตูที่เพิ่มขึ้นในภายหลังอีก 4 ประตู คือประตูน้ำบ่ออ้อย ประตูมั่งคละหรือประตูม่าน (ซึ่งอาจจะสร้างขึ้นในสมัยพม่าปกครองเชียงตุง ม่านหมายถึง พม่า) ประตูโกโก้และประตูผาห้อย รวมเป็น 12 ประตู

ข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์ พระครูอานนท์ เจ้าอาวาสวัดท่ากระดาศ เชียงใหม่ ท่านได้กรุณาอธิบายเพิ่มเติมดังนี้ ประตูน้ำบ่ออ้อย เป็นประตูที่เพิ่มขึ้นจากเดิม 8 ประตู เป็นประตูที่ทำเพิ่มขึ้นเพื่อให้ประชาชนออกไปตักน้ำบ่อทิพย์นอกกำแพงเมือง ชาวบ้านเรียกว่า 'น้ำบ่ออ้อย' น้ำที่บ่อน้ำนั้น มีรสหวานเหมือนน้ำอ้อย ส่วนประตูมั่งคละหรือประตูม่านนั้นคงสร้างขึ้นในสมัยพม่าเข้ามาปกครองเมืองเชียงตุง ประตูผาห้อยและประตูโกโก้ สร้างเพิ่มภายหลังเช่นกัน (สัมภาษณ์ พระครูอานนท์ 28 มกราคม 2537)

ส่วนประตูยางบึง ซึ่งเป็นประตูกาลกนิเมืองนั้น ชาวเมืองเชียงตุงใช้เป็นประตูเอาศพออกไปสู่ป่าชานอกเมืองเชียงตุง เช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ ที่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นทิศกาลกนิเมือง มีประตูสวนปรงหรือแสนปungเป็นประตูที่นำศพออกไปสู่ป่าข้ามมาแต่สมัยโบราณ ทิศที่เป็นกาลกนิเมืองจึงเป็นทิศที่มีป่าช้าของเมือง ไม่นิยมเผาศพในเมือง

พระพุทธศาสนาและวัดในเมืองเชียงตุง

เมืองเชียงตุงเป็นเมืองพุทธศาสนา จะพบวัดสร้างติดกันในถนนเดียวกันหลายวัด เช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ ถ้าเป็นเนินเขาหรือที่เรียกว่าจอม จะสร้างเป็นวัดและพระธาตุเจดีย์ มีหลายวัดทั้งภายในเมืองและนอกเมือง แต่ละวัดจะตกแต่งประดับประดาสวยงาม ภายใน

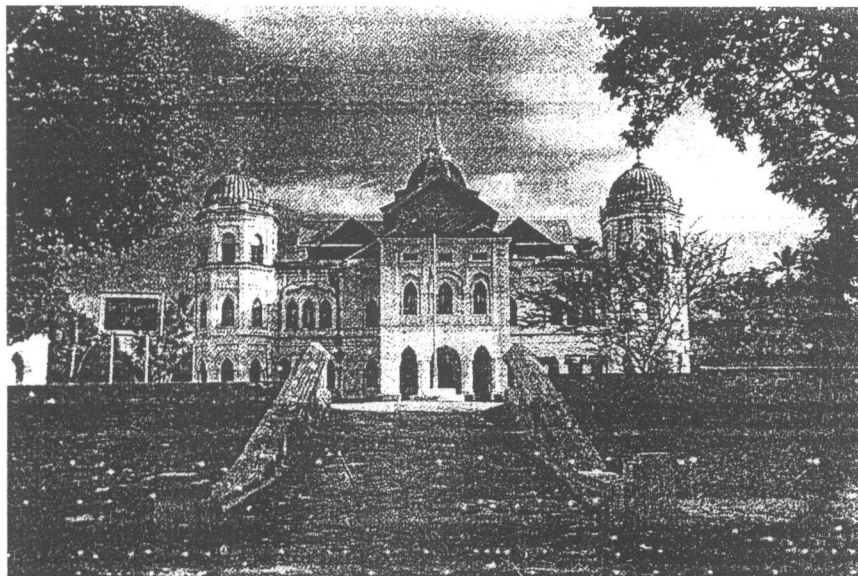
วิหารทุกวัดมีตุงแขวนห้อยลงมาหลายสาย ล้วนทำขึ้นอย่างประณีตสวยงามแสดงถึงความมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา เดิมสันนิษฐานว่าในสมัยที่พวกลัวะปกครองเมืองเชียงตุงนั้น พวกลัวะเป็นพวกที่นับถือผีและวิญญาณต่าง ๆ ถ้ามีพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาในสมัยนี้ก็อาจจะเป็นพุทธศาสนาระดับต่ำ คือถือศีลห้า ดังปรากฏเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพวกลัวะในตำนานพระเจ้าเลียบโลกว่า ลัวะรับศีลห้าจากพระพุทธเจ้า (กตัญญู ชูชื่น 2525 : 105)

ในสมัยพญาผายูบัญชาให้เจ้าเจ็ดพันตุราชบุตรไปปกครองเมืองเชียงตุง พระองค์ได้ส่งพระเถระขึ้นไปด้วยในปี พ.ศ. 1882 เป็นพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมที่พระนางจามเทวีนำขึ้นมาจากเมืองละโว้ไปประดิษฐานที่หริภุญไชย ประมาณ พ.ศ. 2104 ต่อมาชาวเชียงตุงเรียกว่าศาสนา ‘หนยางกวง’ ซึ่งสืบมาจากวัดสวนดอกเชียงใหม่ มีศูนย์กลางที่วัดยางกวง นอกเมืองเชียงตุง ชาวเชียงตุงแบ่งพุทธศาสนาเป็น 2 ฝ่าย หนยางกวง เป็นคามวาสี เรียกว่า ‘ฝ่ายสวนหรือ วัดสวน’ และอรัญญวาสี เช่นวัดป่าแดงเชียงตุง เรียกว่า ‘ฝ่ายป่า หรือ วัดป่า’

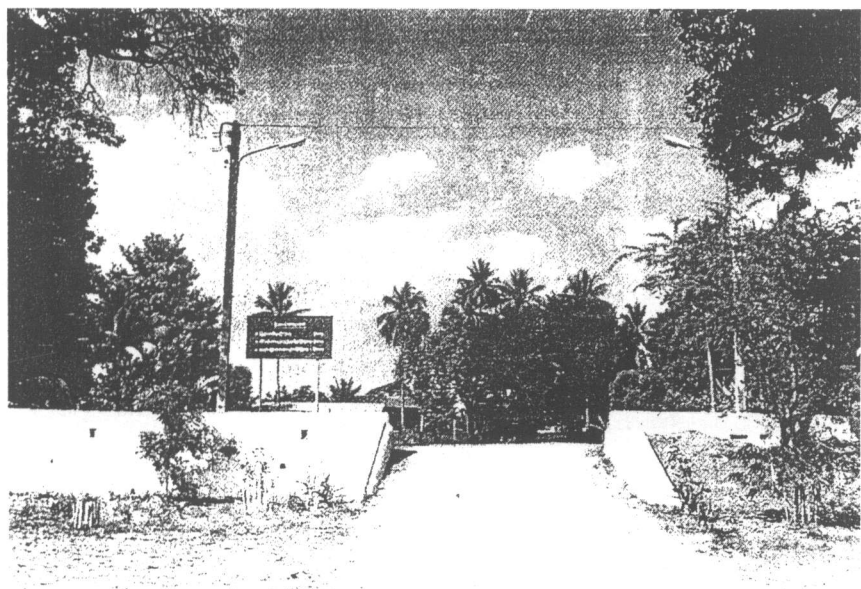
นอกจากนี้ เจ้าเจ็ดพันตุราชบุตรให้สร้างวัดพระแก้วและวัดพระกลาง (ตำนานมูลศาสนา 2519 : 7) พุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้าไปในเมืองเชียงตุงครั้งที่สอง พระมหาสวามีเจ้าสุชาโดยอยู่เมืองเซ็ลียง ได้ไปศึกษาที่เมืองมลาน (พม่า) ได้พาพระอินทประยา (อินท-ปัญญา หรือ อินทมนี) และพระธัมมรังสีพร้อมกับพระสงฆ์อีก 12 รูป พระพุทธรูป 4 องค์ไปเผยแพร่พุทธศาสนาในเมืองเชียงตุง พร้อมกันนี้ได้พาพระภิกษุอายุอ่อนเจ้าเมืองเชียงตุงซึ่งถูกจับไว้ที่เมืองอยุธยาในคราวไปช่วยสุโขทัยทำสงครามกับอยุธยา โดยได้พาไปถึงเชียงใหม่ พ.ศ. 1916 และไปเชียงตุง พ.ศ. 1917 ลัทธินี้คล้ายกับลัทธิรามัญวงศ์ที่พระสุนทรเถรณามาเผยแพร่ที่หริภุญไชยและเชียงใหม่ พระสงฆ์ทั้งสองนิกาย คือหนยางกวงกับลัทธิใหม่นี้ประกอบศาสนกิจร่วมกันได้

ตำนานมูลศาสนาบันทึกว่า ในสมัยนั้น เจ้าเมืองและประชาชนได้สร้างวัดรวมทั้งหมด 60 วัด โดยสร้างวัดเชียงแล ถวายแด่พระมหาเถรอินทมนีพร้อมกับสถาปนาเป็น ‘สมเด็จพระอินทมนี’ และสร้างวัดยางคำถวายแด่พระมหาเถรธัมมรังสี พร้อมกับสถาปนาเป็น ‘พระสวามีธัมมรังสี’ วัดสำคัญที่ปรากฏชื่อในตำนานมีดังนี้ วัดมงคล วัดพระสิงห์ วัดอุมังคะจอมมน วัดแสนเมืองมา วัดเชียงปิน วัดป่าพร้าว วัดบ่อเหม็ยง วัดบ่อแสงทอง วัดพระใหม่ วัดพระกลางจอมทอง วัดน้ำพุ วัดน้ำนา วัดเลื้อจอมสง วัดจอมบัว วัดจอมแจ้ง วัดเชียงอิง วัดพระแก้ว และวัดช้างเกี้ยง (ตำนานมูลศาสนา 2519 : 10)

ต่อมา พระมหากำเพ็ญ (ธรรมคัมภีร์ หรือ ญาณคัมภีร์) นำศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ หรือ ศาสนาหนป่าแดง จากลังกามาเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 1973 พุทธศาสนาหนป่าแดงหรือลังกาวงศ์ใหม่ได้แพร่หลายถึงเมืองพะเยา มีวัดป่าแดงที่พะเยา และมีวัดชื่อสิงหล

หอเจ้าฟ้า เชียงตุ้ง

บริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งหอเจ้าฟ้า ปัจจุบันเป็นที่จอดรถ

รัตนารามปักชะป่าแดงทองที่เชียงแสน ต่อมาพระมหากำเพ็ญได้ส่งพระโสมจิตระเถระไปเผยแผ่ศาสนาในเมืองเชียงตุงในปี พ.ศ. 1989 พระยาลิวิธมมจุฬาเจ้าเมืองเชียงตุง อนุญาตให้สร้างวัดป่าแดงถวาย หรือ สิงหลรัตนมหาวนารามาธิบัติ เรียกว่า ‘หนป่าแดง’ ฝ่ายป่าหรือ วัดป่า’ ซึ่งสืบมาจากนิกายป่าแดงเชียงใหม่ พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายคือ ‘หนป่าแดง’ และ ‘หนยางกวง’ ทะเลาะวิวาทกันเป็นเวลายาวนานทั้งที่เมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงตุง สำหรับในเมืองเชียงตุงนั้น พญาเมืองแก้วกษัตริย์เชียงใหม่ได้ขอร้องให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายประนีประนอมกันได้ในปี พ.ศ. 2052

สาเหตุที่พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกันนั้น พระภิกษุฝ่ายลังกาวงศ์หรือหนป่าแดงกล่าวหาว่าพระภิกษุรามัญวงศ์หรือหนยางกวงหรือสวนดอกเชียงใหม่เป็นอลัชชี ไม่เป็นพระภิกษุสักกองค์เดียว เพราะพระภิกษุรามัญวงศ์ถือไม้เท้าไปบิณฑบาตร สะสมเงินทอง มีนาจิ้งหั้นมากมาย เสียสวดไม่ถูกต้อง เช่นออกเสียงเป็นพุทธัม สรณัม แทนที่จะเป็นพุทถัง สรณัง พระธรรมคัมภีร์ก็คลาดเคลื่อนหลายแห่ง และพระมหาสวามีอุทุมพร แห่งนครพน (เมาะตะมะ) ซึ่งบวชที่ลังกา ขณะเดินทางกลับมากับพระภิกษุอีก 4 องค์ บังเอิญพระภิกษุรูปหนึ่งมรณะภาพเสียในเรือ ไม่มีองค์คณะที่จะบวชผู้อื่นได้ แต่พระมหาสวามีก็ได้บวชลูกศิษย์คนหนึ่งในเรื่องขึ้นแทน โดยเอาพระพุทธรูปมาตั้งให้ครบองค์คณะแทนพระภิกษุที่มรณะภาพไป จึงกลายเป็นว่าพระสมุนเถระหรือพระเจ้าลิไทยแห่งสุโขทัย ก็ไม่ได้เป็นภิกษุที่สมบูรณ์เพราะบวชกับสำนักพระมหาสวามีอุทุมพร พระภิกษุทั้งสองฝ่ายจึงถกเถียงทะเลาะมาโดยตลอด

ในเมืองเชียงตุงนั้น พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกัน โดยพระสงฆ์หนยางกวงกล่าวหาว่า พระสงฆ์หนป่าแดงมีครูอาจารย์เลี้ยงผีไว้ ทำให้เจ้าเมืองเชียงตุงหลงใหลในพระสงฆ์หนป่าแดงได้ ต่อมา พระสงฆ์หนยางกวงกล่าวหาว่า พระมหาญาณคัมภีร์วิวาทกับพระสงฆ์หนสวนดอก เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงขับไล่ออกจากเมืองไป การกล่าวหาทั้งสองประการนี้ทำให้พระสงฆ์หนป่าแดงไม่พอใจ มีการร้องเรียนให้พิจารณาและให้ประชุมพบปะแถลงต่อกัน เจ้าเมืองเชียงตุงให้พระสงฆ์หนยางกวงขอขมาหนป่าแดง แต่พระสงฆ์หนป่าแดงยังไม่ขอขมา เจ้าเมืองเชียงตุงจึงให้พระสงฆ์หนยางกวงไปบวชเป็นหนป่าแดงที่เชียงใหม่ แต่ก็ยังไม่ได้บวช พญาเมืองแก้วจึงมีราชสาส์นให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายยุติการทะเลาะกัน พ.ศ. 2052 (ประเสริฐ ณ นคร 2527 : 126 และมูลนิธิศาสนาฉบับวัดป่าแดง 2519 : 24-31)

เมืองเชียงตุง เวียงเจ็ดลิน และ เวียงนพบุรี

เมื่อสำรวจประตูเมืองและกำแพงเมืองแล้ว คณะของเราได้ลงเขียนแผนผังเมืองเชียงตุงจากแผนที่ที่โรงแรมเชียงตุงทำไว้ โดยขอคำแนะนำจากคุณลุงสวย ซึ่งเป็นผู้นำเที่ยว

เวียงเจ็ดลิน ภาพถ่ายทางอากาศ เมื่อ พ.ศ. 2510 โดยกรมแผนที่ทหาร วงกลมในภาพ คือคูน้ำคันดิน ปัจจุบัน พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ อีกส่วนหนึ่งเป็นสหกรณ์โคนม ส่วนแอ่งน้ำขนาดใหญ่คืออ่างแก้วในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ภาพจากปก ศึกษาศาสตร์สาร ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เม.ย.-ก.ย. 2533)

หรือโถงของเรา คุณสามทิพย์ และ พ่ออุทัย เจ้าของโรงพิมพ์เพชรบุรีได้ช่วยให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่เราด้วย ถ้าความคิดของเราถูกต้อง ผังเมืองเชียงตุงเป็นรูปกลม ไม่ใช่สี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส และผังเมืองลักษณะกลมเช่นนี้คล้ายกับเวียงเจ็ดลิน ปัจจุบันอยู่เชิงตอยสุทพติดกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งตำนานว่าเป็นเมืองของลัวะ (ทิวา ศุภจรรยา 2528 : 24)

นอกจากนี้ ตำนานสุวรรณคำแดงเขียนว่า

‘ที่นั่นพระฤๅษีตนมีเมตตามหากรณา ก็ลงมาแล้วก็ชี้ที่เวียงเจ็ดลินหื้อเขาทั้งหลาย และเมื่อนั้นเป็นแพะ(ป่า)อยู่กลางแห่งก็เป็นตองอยู่ เขาก็ชวนกันแพ้วแล้วก็ชวนกันแปงร้วแปงเวียงอยู่ที่นั่น ที่จิมข้างทิศตะวันออกตื่นตอยอุสุบรรณพตหั้นกมีแล แล้วฤๅษีใส่ชื่อว่าเมืองเชษฐบุรี (คือเวียงเจ็ดลิน)’ (2515 : 140)

เมืองเชียงตุงสร้างโดยฤๅษี และมีลักษณะกลม เช่นเดียวกับเวียงเจ็ดลิน สันนิษฐานว่าอาจจะมียาอยู่ภายในสมัยใกล้เคียงกันได้ พบเมืองลักษณะกลมเช่นนี้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นรูปรีหรือสี่เหลี่ยม เรื่องนี้ยังหาข้อยุติไม่ได้แน่นอน ในชั้นนี้เพียงตั้งข้อสังเกตว่า เมืองทั้งสองนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

มีข้อเปรียบเทียบระหว่างเมืองของลัวะที่เชียงใหม่กับเมืองของลัวะที่เชียงตุงอีกเรื่องหนึ่งที่ยากกว่ามาเล่าสู่กันฟัง คือ มีเมืองลัวะอีกเมืองหนึ่ง ชื่อพนบุรี มีบ่อแก้ว บ่อคำ และบ่อเงิน เหมือนกับ หนองแก้ว หนองคำ (ทอง) และหนองเงิน ที่เมืองเชียงตุง ขวนให้คิดว่าเป็นนิทานเรื่องนี้คงแพร่หลายในสมัยนั้นและเป็นลักษณะนิทานของลัวะโดยเฉพาะ

เมื่อคณะของเราไปดูประตูป่าแดงและกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออก ลุงส่วยผู้นำชมซึ่งเป็นชาวเชียงจันทร์ เมืองเชียงตุง เป็นผู้หนึ่งที่เห็นเมืองเชียงตุงมาแต่กำเนิด ลุงส่วยได้พาเราชมกำแพงด้านตะวันออกมาถึงประตูเชียงลาน แล้วพาเราไปดูหนองแห่งหนึ่งนอกเมืองด้านประตูลงน้ำ บอกว่า คือ ‘หนองแก้ว’ ข้าพเจ้าสนใจและคิดถึงเมืองนพบุรีอยู่ในใจ บริเวณหนองแก้วเป็นบริเวณกว้าง ปัจจุบันต้นเขินแล้ว เป็นที่ลุ่มต่ำจากกำแพงเมืองลงไป ครั้งหนึ่งถ้ามีน้ำเต็มคงจะเป็นหนองขนาดใหญ่

บ่ายวันถัดมา คณะของเราได้เดินทางไปนมัสการพระธาตุดอยโหลงหรือหลวง (หลวงเป็นสัตว์ในเทพนิยาย รูปคล้ายมังกรมีเขา) บนดอยโหลงนี้สามารถมองเห็นทิวทัศน์เมืองเชียงตุงทั้งหมด ได้เห็นว่าเมืองเชียงตุงมีภูเขาล้อมรอบ เมื่อผ่านออกประตูมานออกไปไม่กี่ไกลนัก เราพบหนองน้ำใหญ่มีน้ำเต็ม สารทิศของเราบอกว่า หนองนี้เรียกว่า ‘หนองคำ’ ข้าพเจ้าก็คิดในใจว่า ถ้าพบอีกหนองหนึ่ง คือ หนองเงิน ก็คงจะสนุกเพราะตรงกันกับในนิทาน คนคัดลอกอาจจะคัดลอกจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน แต่ก็ยังมีเรื่องให้เราได้คิดถึงวิถีเล่าเรื่องเมืองของลัวะในอดีต

เมื่อกลับมาอ่านตำนานสุวรรณคำแดง เขียนว่า มีเมืองของลัวะเมืองหนึ่ง บริเวณเชิงดอยสุเทพ ชื่อหนองบัว ซึ่งลัวะเมืองนี้ยึดรักษาดี 5 พระอินทร์จึงมอบบ่อแก้ว 1 บ่อ บ่อเงิน 1 บ่อ และบ่อคำ 1 บ่อ โดยมีลัวะ 9 ตระกูลรักษาอยู่ที่เมืองหนองบัว พร้อมกันนี้พระอินทร์ได้มอบเสอาอินทขิล ให้พวกลัวะไว้สักการบูชาด้วย (ตำนานสุวรรณคำแดง 2515 : 148-149) ตำนานจึงเป็นความพยายามจะเล่าเรื่องเมืองลัวะกับเสอาอินทขิลและบ่อทั้งสามบ่อ และเล่าว่าชื่อ หนองบัวศรีนครพิงค์เชียงใหม่ อาจจะมาจากชื่อหนองบัวของลัวะนี้ก็ได้ เป็นการเล่าถึงที่มาของชื่อเมืองเชียงใหม่ได้อย่างน่าสนใจทีเดียว

ข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์ท่านอธิการอาณานท์ ท่านบอกว่ามีหนอง 3 หนองนอกเมืองเชียงตุง คือหนองแก้ว หนองคำ และหนองเงิน อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประตูหนองเหล็ก ในบ้านชื่อ บ้านหนองเงิน มีวัดชื่อตามหมู่บ้านว่า วัดหนองเงิน ข้าพเจ้าไม่ได้สรุปเรื่องหนอง 3 หนอง กับ 3 บ่อ ของลัวะที่เชียงใหม่และเชียงตุง แต่น่าสนใจ จึงนำมาเล่าสู่กันอ่านในที่นี้

ลัวะเมืองเชียงตุง

ชาวเชียงตุงเชื่อว่า เมืองเชียงตุงเดิมเป็นเมืองของพวกลัวะสร้างขึ้น ต่อมาพญามังรายทรงยึดเมืองจากลัวะและได้อพยพชาวลัวะมาจากเชียงแสน เชียงรายเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงตุงกลายเป็นชาวเขินไปจนปัจจุบัน

ตำนานตุงครีเขียนถึงทัมมิละหรือลัวะในเมืองเชียงตุงว่า พวกลัวะเกิดมาจากน้ำเต้าซึ่งพวกฮ่อแซ่ (คนจีนยูนนาน) ได้นำน้ำเต้ามาทิ้งไว้ที่เมืองเชียงตุง ภายหลังจากที่ตุงครีสร้างเมืองเชียงตุงแล้ว ได้กลับไปเมืองฮ่อแซ่ และทูลให้เจ้าฟ้าว่องราชบิดาทราบ ว่า ตนได้สร้างเมืองเชียงตุง ชาวฮ่อแซ่ทั้งหลายเมื่อทราบเช่นนั้น จึงขออพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงตุง แต่เมื่อมาอยู่แล้ว ไม่สบายเจ็บป่วยและทนต่อสภาพอากาศไม่ได้ บางคนล้มตายเป็น จึงอพยพกลับบ้านเมืองเดิมของตน พร้อมกับทิ้งน้ำเต้าไว้แตกออกมาเป็นพวกลัวะ ซึ่งได้เป็นเจ้าของเมืองเชียงตุงมาโดยตลอดตั้งแต่ตุงครีแรกสร้าง (2533 : 26)

ประเพณีอันเนื่องด้วยลัวะในเชียงตุง

ประเพณีของชาวเชียงตุงที่เกี่ยวข้องกับลัวะคงจะมีหลายประเพณี ท่านอธิการยี่นวล เจ้าอาวาสวัดจอมคำ เล่าถึงประเพณีสงกรานต์และประเพณีแกนกลองว่า ในวันสังขารสองตรงกับวันที่ 13 เมษายนของทุกปี ชาวเชียงตุงจะเป็นประเพณีที่ให้ลัวะมาตีกลองที่นำมาแขวนไว้ที่หอเวทดาหวัภาค (บ้านภาคเก่า หรือ ภาคตุงเดิม) ลัวะจะตีกลองทั้งกลางวัน

และกลางคืนก่อนจะถึงวันเถลิงศก ประเพณีแกนกลอง (แกน = แขนงหรือห้อย) หมายถึง การนำเอากลองมาคาดด้วยหวายแขวนไว้ แล้วให้ลัวะมาตีกลองนั้นทั้งกลางวันกลางคืน เพื่อ บูชาราหูกับพระจันทร์ ขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล

จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา ว่า ศักราช 772 ปีเต่าล้าน (พ.ศ. 1953 ตรงกับสมัยของพญาสุริยวัมมจุฬามณี) เมืองเชียงตุง ประสบภัยแล้ง ฝนไม่ตกเป็นที่เดือดร้อนกันโดยทั่วหน้า เจ้าเมืองเชียงตุงจึงให้โทรมาทำนาย ดูชะตาของบ้านเมือง โทรก็ทำนายว่า เมืองเชียงตุงนี้เป็นนามจันทร์ ควรบูชาด้วยรูปพรากับ พระจันทร์ที่ฝั่งแม่น้ำเขิน นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมทำพิธีสวดคาถาพุทธวังสะและบูชาด้วย 'เครื่องท้าว' (เครื่องสูงหรือเครื่องกฤตภัณฑ์) เมื่อทำพิธีแล้วฟ้าฝนก็ตกลงมา จึงมีประเพณี แกนกลองตั้งแต่นั้นมา

ประเพณีขึ้นห่อเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง (กรณีสร้างห่อคำหลังใหม่) จะให้ลัวะขึ้นห่อคำ ก่อนแล้วจะมีคนมาไล่ลัวะลงจากห่อคำ แล้วเจ้าฟ้าจะขึ้นห่อคำภายหลังที่ลัวะลงไปแล้ว เหมือนกับที่พระยาภาววิไล ให้ลัวะจูงหมาพาแขก (ภาษาชนานุสรูปสอสำหรับใส่สิ่งของ ใช้ห้อยหลังแบกไป) เข้าไปนอนเชียงขวางหน้าวัดเชียงหมั้น หลังจากนั้นพระยาภาววิไลจึงเสด็จ ไปยังคุ้มน้อยที่ประทับของพระองค์ ดังความว่า

‘แล้วเวียงเวลายามแดดรจักใกล้เที่ยง ท้าวก็ยกเอาหมุยสนบวราเข้าเวียงหลวง ด้วยประตูข้างเผือกहनเหนือ หื้อลัวะจูงหมาพาแขกเข้าก่อน ไปสถิตย์สำราญนอน เชียงขวางหน้าวัดเชียงหมั้นได้คืนหนึ่ง...’ (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 2514 : 106) ยังมีประเพณีที่น่าสนใจศึกษาและเปรียบเทียบกับประเพณีของล้านนาอีกหลาย ประเพณีคงจะมีผู้สนใจศึกษาในโอกาสต่อไป

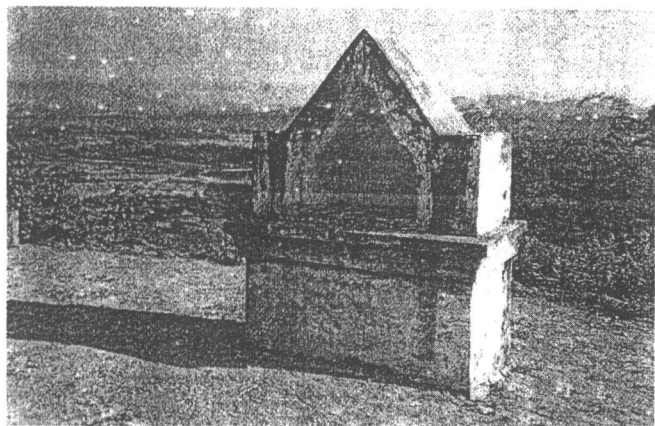
เมืองพะเยาก

บนเส้นทางไปสู่อำเภอเชียงตุงนั้น เราผ่านเมืองพะเยาก ซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่กึ่งกลาง ระหว่างท่าซี้เหล็กกับเมืองเชียงตุง ห่างจากท่าซี้เหล็กประมาณ 80 กม. ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 4 ชั่วโมง

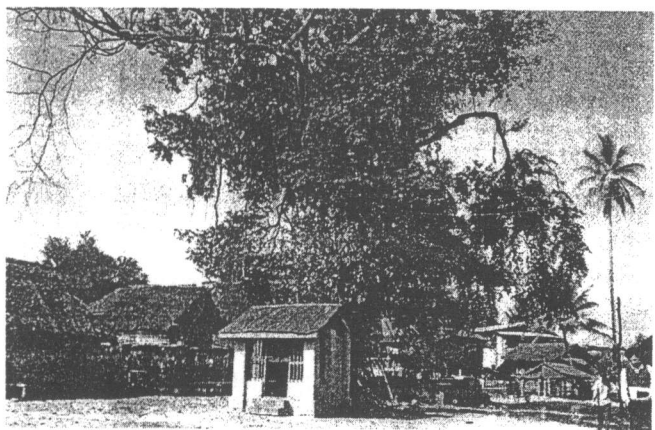
เมืองพะเยากตั้งอยู่บนเนินเขามีแม่น้ำไหลผ่านเมือง เรียกว่า แม่น้ำไหลง (หลวง) ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ตอนใต้ของเมืองเชียงตุง ไหลผ่านเมืองเลน เรียกว่า แม่น้ำเลน ก่อนจะไหลไป รวมกับแม่น้ำรวกและรวมกับแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สภาพของเมือง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีถนนสายใหญ่ผ่านไปเมืองเชียงตุง มีวัดหลายวัด มีตลาดและร้านค้า รวมทั้งร้านอาหาร ซึ่งมีร้านเดียว

อุโบสถ ลิมกลางน้ำ
เมืองพะยาก
วัดราชฐานใหม่

เทวดาพระธาตุ
(เสื่อพระธาตุ) เมือง
พะยาก

โจบ้าน เทวดาบ้าน
(เสื่อบ้าน)
เมืองพะยาก

วัดที่ข้าพเจ้าไปชมวัดแรก คือวัดราชฐานใหม่ วัดนี้มีอุโบสถในน้ำ หรือที่เรียกว่า อุทกสีมา (สีมาน้ำ) เป็นอุโบสถหลังเล็กที่ปลูกในสระน้ำ มีต้นแบบจากลังกา ในแม่น้ำกัลยาณี มีการสร้างพลอยออกไปจากฝั่งแม่น้ำระยะทางที่วกน้ำไม่ถึงฝั่ง เมื่อมีการอุปสมบทบนแพ เรียกว่า ‘ลงชานาน’ คนที่ผ่านการอุปสมบทบนแพชานานนี้แล้ว เมื่อลาสิกขาออกมากจะมีค่านำหน้าว่า ‘ชานาน’ หรือ ‘หนาน’ เมืองเชียงตุงได้รับพุทธศาสนาจากล้านนา ซึ่งทำพิธีอุปสมบทบนแพชานานหรืออุโบสถน้ำ เมืองพะยากจึงมีอุโบสถในน้ำด้วย ส่วนในเมืองเชียงใหม่มีเหลืออยู่วัดเดียวที่มีอุทกสีมา ที่วัดพุทธธัน อำเภอมแม่แจ่ม

วัดถัดไปที่เราแวะชม คือวัดเซदान (เซदान แปลว่า ตลาด) หรือวัดบ้านขาว (ยี่สิบ) เป็นวัดฝ่ายสวน หรือคามวาสี สิ่งก่อสร้างในวัดเป็นศิลปะพื้นบ้าน ในวิหารมีตุงแขวนอยู่หลายสาย ตูยี้ เจ้าอวาสวัดเซदानเล่าว่า ประเพณีของชาวเมืองพะยากเหมือนกับประเพณีชาวพุทธทั่วไป เช่น ประเพณีเทศน์มหาชาติ ทำบุญเข้าพรรษาออกพรรษา ฯลฯ ที่น่าสนใจคือวัดนี้มี ‘หอเทวดาวัด’ ตั้งอยู่หน้าวิหาร ชาวบ้านมาไหว้ทุกวัน ซึ่งล้านนาจะเรียกว่า ‘หอเสี้ยววัด’ ไม่สร้างไว้หน้าวิหาร แต่จะสร้างไว้ด้านหลังของวัด

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้เห็น ‘หอเสี้ยวพระธาตุ’ หรือ ‘หอเทวดาพระธาตุ’ ที่พระธาตุในเมืองพะยากและที่เชียงตุง เสี้ยวพระธาตุกับเทวดาพระธาตุก็คือ ผู้ปกป้องรักษาพระธาตุ ในล้านนา โดยเฉพาะที่เมืองเชียงใหม่ แทบจะไม่มีหอเสี้ยวพระธาตุแล้ว เข้าใจว่าถูกรื้อออกไป ข้าพเจ้าพบเสี้ยวพระธาตุที่วัดขุนคง อำเภอบางดง และที่พระธาตุวัดศรีสุพรรณ อำเภอมือง เชียงใหม่เท่านั้น แต่ที่เชียงตุง เมืองพะยากและเมืองเลน ยังพบเสี้ยวพระธาตุเกือบทุกวัด (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว 2536 : 60)

ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่พบน่าสนใจ คือประเพณีทานทราย หรือล้านนาเรียกว่า ขนทรายเข้าวัดในเทศกาลสงกรานต์ ข้าพเจ้าเห็นพับสาแขวนไว้ในวิหารวัดเซदान พับสาเขียนหน้าปกว่า ‘พับทานทราย’ เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา ข้าพเจ้าได้ถามเจ้าอวาสว่าคืออะไร ท่านบอกว่าเป็นพับสาที่เกี่ยวกับประเพณีทานทราย โดยจะนิยมขนทรายมาทำเป็นเจดีย์เล็ก ๆ 128 เจดีย์ ปักด้วยข้อหรือธงกระดาษขนาดเล็ก มีคำถวายทาน ชาวพะยากจะทานทรายเพื่อสะเดาะเคราะห์ ซึ่งประเพณีนี้ในล้านนาจะสูญหายไปแล้ว แต่คงเหลือประเพณีขนทรายเข้าวัดในวันสงกรานต์ วันที่ 14 เมษายนทุกปี หรือที่เรียกว่า วันเนา คนล้านนาเชื่อว่าทานทรายเป็นบุญอย่างหนึ่ง เพราะทรายเป็นของหนักและไม่อาจจะนับเม็ดทรายได้

ประวัติเมืองพะยากนั้น ท่านเจ้าอวาสวัดเซदानเล่าว่า ตามพื้น(ตำนาน)เมืองพะยากและตำนานพระเจ้าเลียบโลก ซึ่งมีจำนวน 22 ผูก นั้นเขียนว่า เมืองพะยากเดิมเป็นชุมชนของลัวะ พระพุทธเจ้าเสด็จมาจากเมืองยองได้มาที่บริเวณนี้ ในสมัยนั้นมียักษ์คนหนึ่ง

อาศัยอยู่ในถ้ำ พระพุทธเจ้าได้เทศนาโปรดยักษและยักษ์ได้รับศีล พร้อมกับได้ซ่อนตัวอยู่ในถ้ำใต้วัดพระธาตุจอมทอง พระพุทธเจ้าโปรดประทานพระธาตุชนคิ้วของพระองค์ให้ยักษ์สร้างพระธาตุ คือพระธาตุจอมทอง เมืองนี้เรียกชื่อตามที่ยักษ์อาศัยอยู่ว่า เมืองยักษ์ แล้วเลือนกลายเป็นเมืองพะยาก ปัจจุบันพระธาตุจอมทองตั้งอยู่นอกเมืองพะยาก บริเวณค่ายทหาร เมืองพะยากมีพระธาตุสำคัญ 4 แห่ง ได้แก่ พระธาตุจุกชุมาโต (ธาตุชนคิ้ว พระสงฆ์พม่าไม่โกนคิ้ว) พระธาตุจอมทอง พระธาตุจอมเท้า (พระพุทธเจ้ามาบักไม้เท้าไว้) และพระธาตุจอมนาค (เป็นภูเขาที่เคยมีนาคอาศัยอยู่)

พวกเราถามท่านต่อไปว่า ที่เมืองพะยากนี้เรียกว่า เมือง หรือ เวียง ท่านอธิบายว่า บริเวณนี้เรียกว่า เมืองพะยาก เพราะว่ามีหอคเจ้าฟ้า ไม่มีกำแพงเมืองหรือคูเมือง ถ้าเมืองใดมีหอคเจ้าฟ้าและเจ้าฟ้าประทับอยู่ที่เมืองนั้นและมีกำแพงเมืองจะเรียกว่า 'เวียง' เวียงพะยากตั้งอยู่ที่ทางแยกไปเมืองยอง เรียกว่า 'เวียงกุน' มีคูน้ำและกำแพงเมืองเหลืออยู่ มีพระธาตุศรีใจเมืองที่เวียงกุนด้วย แต่เมืองพะยากปัจจุบันนี้เป็นเมืองใหม่ย้ายมาภายหลัง ดังนั้นเวียงในทัศนะของธูยี คือมีกำแพงและมีหอคเจ้าฟ้า เมืองยองปัจจุบันไม่เรียกว่าเวียงยองเพราะไม่มีหอคเจ้าฟ้า ส่วนเมืองเชียงตุง ชาวบ้านจะเรียก เวียงเชียงตุง เหมือนเชียงใหม่สมัยก่อนจะเรียกเวียงเชียงใหม่ คนชนบทเข้าเมืองจะบอกว่า 'ไปเวียง'

ข้าพเจ้ากลับมาพลิกดูตำนาน พบว่าตำนานเขียนเรื่องเมืองนี้แตกต่างไปจากคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาสวัดเซตาน ซึ่งเป็นเรื่องปกติของการศึกษาเรื่องราวท้องถิ่น นิทานเมืองเดียวมีหลายเรื่อง ตำนานตุงครีเขียนถึงเมืองพะยากว่า พญามังรายได้เสด็จไปเมืองเชียงตุง พระอินทร์ประสงค์ให้พญามังรายนำพุทธศาสนามาเผยแผ่เมืองเชียงตุง จึงแปลงกายเป็นกวางให้พญามังรายไล่ยิง เมื่อมาถึงบริเวณป่าแห่งหนึ่งกวางก็หายไป ต่างค้นหากวางเท่าไรก็ไม่พบ จึงกล่าวว่าต่อไปเมืองนี้จะชื่อเมืองพะยาก หรือปะยาก ตามนิมิตรพญามังรายนหากวางด้วยยาก (2533 : 49)

ระหว่างเดินทางต่อไป คณะของเราได้ขึ้นไปชมพระธาตุบนจอมเขาใกล้กับจุดสร้างทาง สามารถมองเห็นเมืองพะยากได้โดยรอบ เจดีย์บนจอมเขาสองลูกนี้ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา มีเฉพาะเจดีย์กับวิหาร ภายในวิหารมีพระพุทธรูปประดิษฐานบนฐานชุกชีหลายองค์ เจดีย์เป็นเจดีย์พม่าที่พบทั่วไป

เส้นทางไปเมืองเชียงตุง ซึ่งเหลือระยะทางอีกครั้งหนึ่ง ประมาณ 80 กม. เป็นทางเลียบแม่น้ำขึ้นไป ซึ่งเป็นแม่น้ำสายใหญ่สายหนึ่ง มีต้นน้ำอยู่ใต้เมืองเชียงตุงลงมา มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป ที่เมืองพะยากเรียกแม่น้ำนี้ว่า แม่น้ำโหลง ผ่านเมืองเลน เรียกน้ำเลน โหลงสู่แม่น้ำโขง ที่เมืองเชียงตุง คณะของเราได้มีโอกาสไปชมบ้านคนไทเหนือ บ้านปะหล่อง

บ้านยางกวง และบ้านจอมคำ

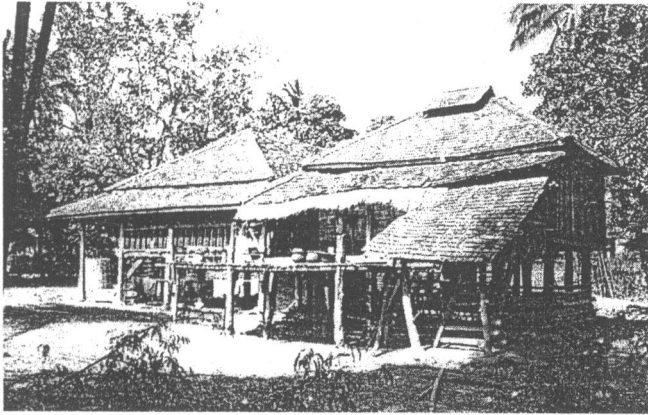
เราไปชมบ้านปะหล่องที่เชิงเขาตอยโหลง ชาวเชียงตุง เรียกชาวปะหล่องว่า 'ไทตอย หรือ คนตอย' ชาวปะหล่องมีอาชีพทำไร่ ปลูกข้าว และมีงานหัตถกรรมทอผ้าและทำเครื่องเงิน กลางหมู่บ้านปะหล่องมีเสาหินปักไว้ มีรั้วไม้ไผ่ล้อมไว้ทั้งด้านข้างด้านบน เรียกว่า 'ใจบ้าน' เป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน ซึ่งจะพบใจบ้านหรือเทวดาบ้านทุกหมู่บ้าน ล้านนาเรียกว่า 'เสื่อบ้าน' ส่วนเทวดาเมือง หรือ 'ใจเมือง' นั้นล้านนาเชียงใหม่เรียกว่า 'เสอาอินทซึล' หรือ 'สะตือเมือง' ส่วนหมู่บ้านลัวะที่แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และที่อำเภอแม่แจ่ม เชียงใหม่ ปักเสาไว้เป็นศูนย์หมู่บ้านเช่นกัน เรียกว่า 'เสาศะกาง' ทุกปีจะมีพิธีเซ่นไหว้ใจบ้านหรือเสาศะกาง

ต่อจากนั้น คณะเราได้เดินทางออกไปเยี่ยมหมู่บ้านไทเหนือที่ บ้านเพยรุง ตั้งอยู่ห่างจากกำแพงเมืองเชียงตุงออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านประตูหนองเหล็ก ประมาณ 10 กม. เป็นชาวไทเหนืออพยพมาจากสิบสองพันนา ข้าพเจ้าเคยมีโอกาสไปเยี่ยมหมู่บ้านไทเหนือที่เมืองซอน (มั่งซื่อ) และเมืองเมหาหรือลัษหลี มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อปลายปีที่แล้ว และครั้งนี้มีโอกาสมาเยี่ยมชาวไทเหนือที่เพยรุง แต่ชาวบ้านที่นี่พูดภาษาไทยต่างจากหมู่บ้านไทเหนือในเมืองซอน พูดและเขียนอักษรไทเหนือ ทำให้สนทนากันรู้เรื่องแต่ไม่ทั้งหมด

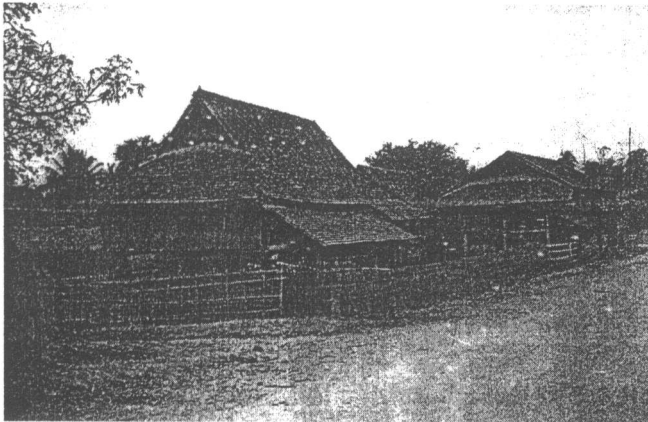
ชาวไทเหนือที่เชียงตุงมีหลายหมู่บ้าน พูดภาษาจีนและเขียนใบลานด้วยอักษรธรรม ล้านนาตามอย่างในสิบสองพันนา เราแวะไปชมวัดเพยรุง มีวิหารไม้ภายในตกแต่งด้วยศิลปะพื้นบ้าน

หมู่บ้านถัดมาที่เราไปเยี่ยม คือบ้านยางกวง วัดยางกวงเคยเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาหนยางกวงหรือสวนดอก หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองเชียงตุงทางด้านเหนือ ห่างจากประตูน้ำบ่ออ้อย ประมาณ 2 กม.

จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านยางกวงเป็นชนผสมกับไทใหญ่ แต่พระอธิการอนันท์ วัดท่ากระดาศเล่าว่า เป็นบ้านลัวะมาก่อน ชาวยางกวงเป็นช่างปั้นหม้อทั้งหมู่บ้าน กลางลานบ้านจะมีหม้อที่ปั้นแล้วตากแดดเต็มลานบ้าน คณะของเราได้ไปสัมภาษณ์ช่างปั้นหม้อ เขาเล่าว่า ปั้นหม้อเป็นอาชีพมานานแล้วตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ สืบไปไม่รู้ว่า เริ่มปั้นตั้งแต่เมื่อใด เมื่อปั้นแล้วนำไปขายที่กาดตุง และบางครั้งก็มีคนมาสั่งให้ทำหรือซื้อตามบ้าน คณะของเราได้มีโอกาสดูวิธีการเผาหม้อ ซึ่งเผาโดยใช้ฟาง ชี้เส้อยและชี้เส้าสุ่มเผากลางลานบ้าน ใช้เวลาประมาณ 14 ชั่วโมง เริ่มเผาตอนเย็น ทิ้งไว้ถึงเช้าก็ใช้การได้ ปล่อยให้ไฟที่สุ่มมอดไปเอง ที่นี้ไม่มีเตาเผาแบบถาวร เครื่องปั้นดินเผาที่ชาวยางกวงทำมีหลายรูปแบบ ที่ทำมากมี หม้อ

บ้านไทเซิน
เมืองพะเยาก

บ้านลือ เมืองเลน

วัดไทลือ เมืองเลน

กาน้ำ กระจาดต้นไม้ และเครื่องตกแต่งในวัด เช่น หงส์ เทวดา ครุฑ ฯลฯ เป็นงานฝีมือพื้นบ้าน

ต่อมา คณะเราแวะเยี่ยมบ้านจอมคำ หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านทำมิดและเครื่องเหล็กทุกชนิด มีเตาเผาทำแบบโบราณที่โซลัม และมีเตาเผาเหล็กหลายเตา ถามช่างว่า เขาเหล็กมาจากไหน ช่างบอกว่า ปัจจุบันใช้แทนรถยนต์มาเป็นวัสดุทำมิดและจอบ แต่ในสมัยก่อนไม่ทราบเอามาจากที่ใด ในตำนานตุงครีเขียนว่า ในสมัยเจ้าเจ็ดพันดู มีบริเวณหนึ่งมีชื่อเรียกว่า 'เชียงเหล็ก' อยู่นอกเวียงเชียงตุงทิศตะวันออก (2533 : 76) อาจจะเป็นบริเวณที่มีแร่เหล็กก็เป็นไปได้ แต่ไม่แน่ใจ

มิดและจอบหรือเครื่องมือเหล็กทุกอย่างที่ผลิตแล้วนำไปขายที่ตลาด กาดตุง หรือมีคนมาสั่งทำที่บ้านหรือมาซื้อที่นี่ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในเมืองเชียงตุง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งทำเครื่องเงินของเชียงตุง ซึ่งเราไม่มีโอกาสไปเยี่ยมและนำเสียดายที่ไม่ได้ถามถึง 'เครื่องเงิน' ซึ่งเป็นงานที่มีชื่อของเมืองนี้ด้วย

สิ่งหนึ่งที่สะกิดใจข้าพเจ้าก็คือ ในเมืองเชียงตุง มีหมู่บ้านที่ทำอุตสาหกรรมหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านหม้อ ทำมิด ทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ทองคำ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะเมืองเชียงตุงมีพื้นที่ปลูกข้าวทำการเกษตรน้อย เนื่องจากเป็นเมืองในหุบเขา มีภูเขารายล้อมทั้งเมือง งานอุตสาหกรรมในครอบครัวจึงเป็นงานที่ทำเงินได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการเกษตร ชาวเชียงตุงจึงทำการค้า และเมืองเชียงตุงมีระบบตลาดที่น่าสนใจ คือมีกาดหลายประเภท เช่น กาดหลวง (วันวายกาดหลวง) กาดลี (วันวายกาดลี) กาดม่าน กาดช่วง กาดวัด กาดกลางนา ฯลฯ เป็นต้น กาดต่างๆเหล่านี้เป็นสถานที่นัดพบกันเพื่อการซื้อขายในเมืองเชียงตุง และมีพ่อค้ามาจากต่างเมืองมาค้าขายที่เมืองเชียงตุงด้วย เมืองนี้จึงเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในอดีต

ในตำนานยังเขียนว่า เมืองเชียงตุงเป็นศูนย์กลางการค้า ในสมัยพระยาสุริยธรรมมา กิตติสิริเมฆนรินทเมฆาธิปติราชา และ พระยาอัยเสาคำ (ประมาณ พ.ศ.1987-2003) มีบันทึกว่า มีการค้ากับเมืองว่อง เมืองแสด เมืองห้อย เมืองใต้ เมืองเหนือ (ตุงครี 2533 : 103)

เมื่อพระยาภาววิไลได้รวบรวมผลเมืองจากเมืองต่างๆในสิบสองปันนาและรัฐชานบรดาชาวไทลื้อไทเขินเหล่านี้ ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของตนในบริเวณที่เจ้าเมืองเชียงใหม่กำหนด ซึ่งชาวไทเขินไทลื้อจะมีถิ่นพำนักอยู่นอกกำแพงเมืองสี่เหลี่ยม แต่อยู่ในกำแพงชั้นนอกของเชียงใหม่ เรียกว่า บ้านเขิน ประกอบด้วยบ้านวัวลาย บ้านเมืองมา ฯลฯ คนกลุ่มนี้ได้นำพุทธศาสนานิกายเขิน นิกายยง มาและสร้างวัดยางกวาง (ร้าง) ขึ้นในหมู่บ้านของตนด้วย อีกทั้งมีอาชีพทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ที่มีชื่อเสียงจนปัจจุบัน (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว 2529 : 20)

เมืองเลน

ชาวลับ คณะเราแะเมืองเลน ซึ่งห่างออกไปจากเส้นทางท่าซี้เหล็ก-เชียงตุง ประมาณ 9 กม. ชาวเมืองเลนบางกลุ่มได้อพยพมาอยู่ที่สันกำแพง เรียกว่า บ้านแม่เลนหรือเมืองเลน (มีแม่น้ำเลน) เมืองเลนมีสภาพเป็นหมู่บ้านเหมือนหมู่บ้านในลิสสองพันนา ดร.รัตนพร เศรษฐกุล เรียกว่า ลิสสองพันนาแห่งที่สอง เมืองเลนเป็นหมู่บ้านไทลื้อผสมไทใหญ่และไทเขิน ในหมู่บ้านมีบ่อน้ำที่มีหลังคาคลุมเหมือนในลิสสองพันนา บ้านเรือนก็เป็นแบบลิสสองพันนา คณะของเราไปชมวัด 'พระเจ้าล้านทอง' ชื่อเดียวกับ 'วัดพระเจ้าล้านทอง' ในเมืองพร้าว เชียงใหม่ หมายถึง พระพุทธรูปทำด้วยทองหนักหนึ่งล้านหน่วย เสียตายวัดนี้ได้รื้อวิหารเดิมลงสร้างใหม่ตามแบบกรุงเทพฯ

เราผ่านมาดูกำแพงเก่าเมืองเลน มีคูน้ำคันดิน เป็นเมืองเก่า และแะชมวัดหลวง และวัดราชฐาน วัดหลวงเมืองเลนเป็นวัดเก่ากำลังสร้างวิหารใหม่โดยรื้อวิหารแบบพื้นบ้านลง สร้างใหม่ด้วยแบบกรุงเทพฯ หรือเชียงใหม่ พวกเราเสียตายวิหารหลังเก่ามาก ปัจจุบันยังเหลืออุโบสถเก่าแบบพื้นบ้าน ที่เจ้าอาวาสคงจะรื้อสร้างใหม่ในอนาคต เสียตายการพัฒนาที่รื้อของเดิมทิ้ง เราจะทำอย่างไร จึงจะหยุดการพัฒนาของพระทั้งในล้านนาและที่อื่นๆ ได้ โครงการถวายความรู้พระสงฆ์ของกรมการฝึกหัดครูและหน่วยงานอื่นๆ คงต้องรีบเร่งทำเพราะจะไม่ทันการณ์กับการรื้อถอนโบราณสถานที่มีคุณค่า

ชาวเมืองเลนเล่าประวัติเมืองเลนว่า คำว่า เลน มาจากคำว่า 'บึงเลน' ซึ่งเป็นบึงตัวใหญ่สีเขียว ขอบอาศัยบนต้นไม้ใหญ่ บึงเลนนี้ถูกนกหัสติลิงค์มาจิกตายที่บริเวณนี้ เชื่อว่า ก่อนที่บึงเลนจะตายได้ปัสสาวะออกมากลายเป็นสายน้ำ คือแม่น้ำเลน เมืองเลนจึงมีชื่อตามนิทานเรื่องนี้

เราออกจากเมืองเลนและเดินทางผ่านเมืองอีกเมืองหนึ่งที่มีชื่อในประวัติศาสตร์ เชียงใหม่ คือ เมืองโก ซึ่งเป็นเมืองที่พระยาปราบสงคราม หรือ พระยาผาบ ซึ่งเป็นผู้นำในการขบถในสมัยเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เรียกว่า ขบถพระยาผาบ ในปี พ.ศ. 2432 และถูกบ้านเมืองปราบลงได้ พระยาผาบหนีไปอยู่เมืองโกจนตลอดชีวิต ปัจจุบันเมืองโกเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กห่างจากแม่สายเพียงประมาณ 20 กม.

บรรณานุกรม

กัญญา ชูชื่น, พระเจ้าเลียบโลกฉบับล้านนา : บทวิเคราะห์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.

ทวี สว่างปัญญางกูร, พงศาวดารเมืองเชียงตุง พิมพ์แจกเป็นบัตรหลังงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าแม่ทิพวรรณ ณ เชียงตุง ณ วัดสวนดอก เชียงใหม่ 27 มกราคม 2533

- ทิวา สุภจรรยา และ ผ่องศรี วนาสิน, รายงานการวิจัยเรื่อง ชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528 (อัดสำเนา)
- บ. บุญคำ, **เที่ยวเมืองเชียงตุงและแคว้นสาละวิน** กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2499
- ประเสริฐ ณ นคร, 'ตำนานมูลศาสนาวัดป่าแดง เชียงตุง' สารัตถคดี ประเสริฐ ณ นคร, ที่ระลึกในโอกาสที่ได้ รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยเกษตร 8 สิงหาคม 2527 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2527
- พระเทพวิสุทธิเมธี, '**ประวัติวิทยาเมืองจากคัมภีร์ใบลานล้านนา**' ศรีโคมคำ (พระเจ้าตนหลวง) และ พญาเจือง จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน เป็นองค์ประธาน ทอดผ้าป่ามหากุศลนานาชาติ ณ วัดศรีโคมคำ พะเยา 27 มกราคม 2536
- สงวน ชาติสุรรัตน์ (เรียบเรียง) ตำนานสุวรรณคำแดง หรือ ตำนานเสาอินทขิล ประชุมตำนานล้านนาไทย เล่ม 1, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2515
- สรสชาติ อ่องสกุล '**วัดเจ็ดยอดในฐานะอายุเมืองเชียงใหม่**' เอกสารอัดสำเนา
- สมหมาย เปรมจิตต์, (ปริวรรต), ตำนานมูลศาสนา **ฉมับวัดป่าแดง** พิมพ์เผยแพร่โดยภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2519 (อัดสำเนา)
- สำนักนายกรัฐมนตรี ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี 2514
- หลวงนิเพทยนิตสรศักดิ์ (เรียบเรียง), **ชนชาติไทย** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2520
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และ ศรีธเน คำแบ่ง (ปริวรรต), **ตำนานตุงครสีพื้นเมืองเชียงตุง**, หนังสือปริวรรตจาก คัมภีร์ใบลาน ชุดตำนานเมืองและกฎหมาย เอกสารลำดับที่ 8-15 พ.ศ. 2531 (อัดสำเนา)
- '—————' (ปริวรรต), **รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์ในเมืองเชียงใหม่** พิมพ์เผยแพร่โดยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2518 (อัดสำเนา)
- '—————' และคณะ, **วัดร้างในเวียงเชียงใหม่** รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2529 (อัดสำเนา)
- '—————' และ อัลเบิร์ต ลิซิค, **ศิลปกรรมพุทธศาสนาในล้านนา**, มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยนานาชาติ 2537 (กำลังจัดพิมพ์)

รายการสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ ลุงไส บ้านเพยรุง เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537
- สัมภาษณ์ ลุงไสเปง บ้านไฟรุ้ง เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537
- สัมภาษณ์ ลุงยอด บ้านยางกวง เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537
- สัมภาษณ์ ฐี๊ยะ ทัมมปาโร เจ้าอาวาสวัดเซตาน เมืองพะเยาก วันที่ 6 มกราคม 2537
- สัมภาษณ์ ป้าอ่อง บ้านจอมคำ เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537

สัมภาษณ์ อ้ายหมี่บ้านจอมคำ เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537

สัมภาษณ์ ลุงส่วย บ้านเชียงจันทร์ เชียงตุง วันที่ 7 มกราคม 2537

สัมภาษณ์ อู๋ยี่นวล ญาณธัมโม เจ้าอาวาสวัดจอมคำ เมืองเชียงตุง วันที่ 7 มกราคม 2537

สัมภาษณ์ พ่ออุทัย เจ้าของโรงพิมพ์เขมรัฐ เมืองเชียงตุง วันที่ 7 มกราคม 2537

สัมภาษณ์ คุณสามทิพย์ โรงพิมพ์เขมรัฐ เมืองเชียงตุง วันที่ 8 มกราคม 2537

กำหนดการสัมมนา
ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
วันพฤหัสบดีที่ 26-ศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552
ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

วันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552

- 08.00-09.00 น. ลงทะเบียน
- 09.00-09.15 น. กล่าวต้อนรับโดย ผศ.ดร.มานพ ภาสศิริโรจน์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- 09.15-09.30 น. เปิดการสัมมนา โดย คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
- 09.30-10.00 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.00-12.00 น. อภิปราย **“ไฟฟ้า : วิกฤตของไทยกับโอกาสของลาว”**
นาวาเอกดร.สมัย ใจอินทร์ รศ.ดร.สุวิทย์ เถาหศิริวงศ์
ดร.ปิยะสวัสดิ์ อัมระนันทน์ รศ.ดร.กัมปนาท ภัคคิภูด
คุณสุพจี นิลอุบล ดำเนินการอภิปราย
- 12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-15.00 น. แบ่งห้องสัมมนา
- ห้องที่ 1 **“ชาติพันธุ์ สันติภาพ ลุ่มน้ำโขง”**
ดร.ทรงวิทย์ เขื่อมสกุล คุณภาณุ แสงเทียนหยด
คุณชี แซ่ลี รศ.ดร.มาฆะ ชิตตะสังคะ ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 2 **“ประชุมประจำปีสมาคมจดหมายเหตุไทย”**
ประชุมสมาชิก และรายงานผลการดำเนินงาน โดย
นายกสมาคมจดหมายเหตุไทย
- วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ
- วาระที่ 2 เรื่องสืบเนื่อง
- 2.1. รับรองสมาชิก
- 2.2. รายงานสถานะการเงิน
- วาระที่ 3 เรื่องอื่นๆ
- อภิปราย **“จดหมายเหตุภาพสามเหลี่ยมทองคำ”**
โดย อ.ชรินทร์ แจ่มจิต
รศ.ดร.สมสรวง พฤติภูดดำเนินการ
พิธีกรประจำห้อง คุณวนิดา จันทนัทสัน
- ห้องที่ 3 **“บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กับ 30 ชาติในเชียงราย”**
ศ.สวัสดิ์ อ่องสกุล อ.อรรคภาส เจ้าจันทนาศรี
รศ.ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนาภูด

ผศ.อดิศร ศักดิ์สูง ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 4 “การค้าชายแดนเมืองใหม่ๆ”

อ.เอกกมล สายจันทร์ อ.อัครพงษ์ คำคุณ

อ.พัฒนา สิทธิสมบัติ อ.พิทยา พุฒาย ดำเนิน
การอภิปราย

15.00-15.30 น.

รับประทานอาหารว่าง

15.30-17.30 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 “**เจตหมายเหตุหมอคอดคด ในความรับรู้
ของไทย**”

ดร.บุญยงค์ เกศเทศ คุณทองแถม นาถจำนง
คุณธงชัย สิทธิพรสวรรค์ ผศ.กาญจน์ ละออง
ศรี ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 “**รัฐชาติสยามประเทศไทยกับการรวม
ล้านนา**”

รศ.ดร.อรรถจักร รัตยานุรักษ์ อ.จิรชาติ สัน
ติยะศ อ.ชัยพงษ์ สำเนียง ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์
เชษฐพัฒนวนิช ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 3 “**ฮ้อ-พ่อค้าในโลกเก่า ชนกลุ่มน้อยใน
โลกใหม่**”

ดร.พันทิวมาไฟโรจน์ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ
อ.นพ.อนุชาติ มาตรฐานสารวุฒิ ผศ.ดร.สุชาติ
เศรษฐมาลินี ดำเนินการอภิปราย

วันศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552

08.00-10.00 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้อง 1 “**เจตหมายเหตุปราสาทเขาพระวิหาร กับ
การเมืองสยามประเทศไทย-กัมพูชา**”

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.พนัส ทัศนียานนท์
ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์เพชรเลิศอนันต์ รศ.ดร.พิภพ
อุตร ดร.ศรีประภา เพชรมีศรี ผู้ดำเนินการอภิ
ปราย

ห้องที่ 2 “**สี่ในลุ่มน้ำโขง : ความรับผิดชอบ-
จริยธรรม-ประชาธิปไตย**”

คุณภักควดี วีระภาสพงษ์ คุณสุภัทราภูมิประภาส
คุณศรีสุวรรณ ครอบขจร รศ.อุบลรัตน์ ศิริยุว
ศักดิ์ คุณกรรณิกา ชิวภักดี ดำเนินการอภิปราย

- 10.00-10.30 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.30-12.30 น. แบ่งห้องสัมมนา
- ห้องที่ 1 “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามเหลี่ยมทองคำ”
- รศ.พลอยศรี โปราณานนท์ คุณอภิรักษ์ บัวหนักดี
คุณธีรภาพ โตहितกุล คุณสุเจน กรรพฤทธิ
ผศ.ดร.อรรจน์ บัณฑิต ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 2 “จดหมายเหตุสหรัฐอเมริกาเดิม (เชียงตุง)”
- พอ.เจ้าวรจักร ณ เชียงตุง เจ้าอรวรรณ ใจเ
เจ้าโสภากวี ศาสตราจารย์ LOOG HONG KHAM
อ.สมโชค อ๋องสกุล ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 3 “มะเมียะกับเจ้าสุโขเกษม : โรมิโองูเลียต
แห่งลุ่มน้ำสาละวิน”
- คุณอดิศักดิ์ ศรีสม รศ.จิวจันทร์ ประทีปะเสน
คุณองค์ บรรจุน
อ.สมฤทธิ์ ลือชัย ดำเนินการอภิปราย
- ห้องที่ 4 “แม่น้ำกก-เสียมกก กับความเป็นมาของ
คำสยาม ไทย ลาว และขอม”
- ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.ดร.ศานติ ภัคดีคำ
อ.อัครพงษ์ คำคุณ
รศ.ดร.ธเนศ อภรณ์สุวรรณ ดำเนินการอภิปราย
- 12.30 น. ออกเดินทางภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ ลุ่มน้ำโขง
(เฉพาะผู้ลงทะเบียนภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ
ลุ่มน้ำโขง) พร้อมกันที่ ลอบบี้โรงแรมเวียงอินทร์
บริการอาหารกลางวันบนรถ(อาหารกล่อง)
- 13.30 น. ภาคสนาม
- 17.00 น. เดินทางกลับเชียงราย
- 18.30 น. ถึงโรงแรม เวียงอินทร์ จ.เชียงราย โดยสวัสดิภาพ

พิธีกรตลอดงาน อ.สมฤทธิ์ ลือชัย

เลขอนุญาต ที่ ต. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

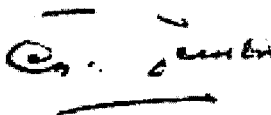
ตามที่ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

- ได้ขออนุญาตจัดตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
- มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
 ๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วิชาอาณาจักร
 ๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์
 ๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 ๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและ ข้อบังคับของกรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เอี่ยมโชติ)
อธิบดีกรมการศาสนา

นิตยสาร ปตท. สยาม
และวารสาร วิศวกรรมศาสตร์

แม่น้ำโขง ณ นครพนม The Mekong River na Nakhon Phanom

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | อัศวพงษ์ คำคุณ บรรณาธิการ
Charnvit Kasetsiri | Akkharaphong Khamkhun Editor

รวมหนังสือทำมือชุด

เขาวพระวิหาร

Preah Vihear (Phra Viharn) Temple Series

1. ปราสาทเขาวพระวิหาร/Preah Vihear Temple
หลุมดำ-ทิวพนมดง-ลัทธิขงจื๊อ-ประวัตินครวัด-แหล่งเก่า-ตัดตอน-กับบ้านเมืองของเรา
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
2. กรณีปราสาทเขาวพระวิหารระหว่างไทย-กัมพูชา : เทรี่ยญคนละด้านของเงินคนละสกุล
พิภพ อุดร
3. ปราสาทเขาวพระวิหาร
กับคำเตือนของ "ปรีดี พนมยงค์" เรื่องการได้ดินแดนมาด้วยการใช้กำลัง
อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
4.
 - สนธิสัญญาของพระพุทธเจ้าหลวงกับฝรั่งเศส และปราสาทเขาวพระวิหารของกัมพูชา
 - ว่าด้วย สนธิสัญญาและแผนที่ไทย (สยาม)-กัมพูชา : พรมแดนความไม่รู้ของสื่อสาธารณะ
 - เขาวพระวิหาร กับ นักริชาการชายชาติและอาณาจักรแห่งความมืดบอดระหว่าง "มนุษย์ชาติ"
อัครพงษ์ คำคุณ
5.
 - คำพิพากษาคดีปราสาทเขาวพระวิหาร : มโนทัศน์ต่อพื้นที่ชายขอบ และข้อเสียเปรียบของไทย
 - ความเป็นลาวและเขมรในวัฒนธรรมไทย
พวงทอง ภาวิครพันธ์ุ
6. โปรดหรือปราสาทหอม จากพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4
ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (เจ้า บุนนาค)
7. ปราสาทพระวิหาร : "เสียมเรียบ" ในเวทีสากล
สมโชติ อ๋องสกุล
8. วีซีดี ปราสาทเขาวพระวิหาร รายการกรองสถานการณ์ NBT พุทธที่ ๑ กรกฎาคม 2551
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | สุรชาติ บำรุงสุข | อติศักดิ์ ศรีสม
9. วีซีดี ประวัติศาสตร์นอกตำรา จากสยามเป็นไทย : นามนัยสำคัญมากฉบับนี้หรือ?
เสน่ห์ จามริก | สุกัญชน์ ศิวรักษ์ | ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | สมฤทธิ์ ลือชัย |
อติศักดิ์ ศรีสม | เบิร์ด อายุ วิว

250.-

สยาม SIAM

ประเทศของเราวมเลือดเนื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จิว
แคะ กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไทหล่า จาม ขวา มลายู ซาไก
มอแกน ทมิฬ ปาทาน ซิกซ์ เปอร์เซีย อาหรับ ฮ่อ พวน
ไทดำ ผู้ไท ชิ่น ยอง โส้ เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง
ปะหล่อง มูเซอ อะข่า กำมู มลาบรี ของ บรู ญีฮูกร
ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แขก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ

อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

www.petitiononline.com/SIAM2008/petition.html

www.petitiononline.com/siam2007/petition.html